

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ ХХ

КВІТЕНЬ — 1970 — APRIL

ч. 178

ЧАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Канаді:

B. Yaremchenko,
28 Frontenac Rd.
London, Ontario.

M. Filenko,
40 Strathcona Rd.
St. Catharines, Ont.

Victor Zwetkow
6465 — 43 Ave., Apt. 1
Montreal 410, Que.

В США:

Mr. Alex Konowal,
811 S. Roosevelt Ave.,
Arlington Heights, Ill. 60005.

Mr. Iw. Ivahnenko,
Featherbed Ln,
Hopewell, N. J., 08525.

Mr. Iw. Hryntko,
416 Maple Ave.
Philadelphia, Pa., 19116

Mr. L. Jemetz,
2941 Amboy Road,
Warren, N. Y., 16134.

Mr. W. Ponomarenko,
5802 Vandalia Ave. S. W.
Cleveland, Ohio, 44144.

У Зах. Німеччині:

Mr. Mychajlo Ihnatenko,
2. Hamburg — Wandsbek,
Lesserstr. — 225
West Germany.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11, — England.

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

МОЛОДА УКРАЇНА

MOLODA UKRAINA

Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК: Ю. КРИВОЛАП
Редакція Колегія.

Статті, підписані прізвищем або
ініціалами автора, не завжди
відповідають поглядам редакції.

A Ukrainian Monthly Magazine.
Published by the Central Committee
of the Ukrainian Democratic Youth
Association.

In USA — Association of American
Youth of Ukrainian Descent.

President: G. KRYWOLAP.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Річна передплата: 12 чисел. — На два роки: 24 чисел.

У США:

12 чисел — \$5.00 (амер.), 24 числа — \$9.00 (амер.)

У Канаді:

12 чисел — \$5.00 (канадських), 24 числа \$9.00 (канадських)
Ціна одного примірника у США і Канаді: 50 центів.

В усіх країнах Південної Америки:

12 чисел — \$2.00 (американських), 24 числа — \$3.50 (америк.).
Ціна одного примірника: 0.25 amer. дол.

В усіх країнах Європи:

12 чисел — \$2.50 (америк. дол.), 24 числа — \$4.50 amerik. дол.)
Ціна одного примірника: 0.30 amer. дол.

В Австралії:

12 чисел — \$3.00 (австр. дол.), 24 числа — \$5.00 (австр. дол.)
Ціна одного примірника: 0.30 amer. дол.

Зазначене число після прізвища передплатника означає останнє число журнала, за яке заплачено передплату.

Листування з редакцією про-
симо слати на адресу:

а передплату та листування з
адміністрацією на адресу:

MOLODA UKRAINA

MOLODA UKRAINA

Postal Station "E", Box 8

administration

Toronto 173, Ontario, Canada

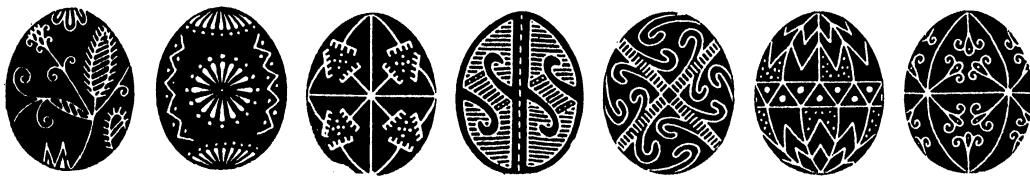
P. O. Box 416

WILLOWDALE 442, ONTARIO

CANADA

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: М. Ситник, Я. Славутич, Б. Остапенко,
Є. Летюк, В. Онуфрієнко, І. Шанковський — Поезії. В. Сварог — По-
езія селянської ностальгії. І. Чендей — Іван. Т. Франко — Арістід
Справедливий. Є. Гуцало — Пізня весна. А. Гюнтер — Моя містині.
В. Нероденко — Місто на семи горбах. З одумівського життя і праці.
Різне. На дозвіллі.

На обкладинці: Фрагмент пам'ятника князеві Володимиру Великому
в Києві. Фото І. Лисенка. ("Україна" ч. 28, 1969)

Михайло СИТНИК

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Ізнов весна, як і минулі весни,
Покривдженіх людей не звеселя...
На Україні знов Христос воскреснув,
Та мертвовою зосталася земля.

Хоч і співають птиці над садами
І пахнуть квіти, мед збирає джміль...
На цементі зруйнованого храму
Жовтіє мох і в'ється дикий хміль

На моріжку під клунею старою
Посвятить, може, дехто пасочки.
Коротка радість упаде слізою
На серце, як роса, на пелюстки.

А недруг в Києві біля Софії
Подвоїть варту вдень і уночі.
І ніхто із наших кревних не посміє
Перехреститись, мимо ідучи.

Дніпро шумітиме там на Подолі,
Немов щоб погасити людський страх.
І хмари, наче вирвавшись з неволі,
Тікатимуть на захід в небесах.

А люди? Рани у цей день загоять
Й чекатимуть від Господа чудес
І потайки з надією німою
Шептатимуть: "Христос Воскрес!"

ВЕСНА

Йде весна. Мов дівчина, соромиться,
До криниці йде, що ген в селі,
І на плечах райдуга-коромисло
Гнеться аж до самої землі.

А в селі, немов нове народження,
Ходить пісня, збуджує серця,
І не одна дівчина заворожена
Підбирає хустку до лиця.

Журавлі вертаються із вирію
Грозовим вітрам наперекіс;
Сивий старець біля церкви з лірою
Шипіляє щось собі під ніс.

Дзвони б'ють. А тучі, наче помисли
Буряно похмурили чоло,
Вдарив грім — і райдуга-коромисло
Розкололась навпіл над селом.

Перший дощ упав на землю зливою —
І зітхнула з легкістю земля,
Навіть пес у лопухах під сливовою
З радістю собачою приляг.

Ну, а ми? — Сміялися і вірили
Що не буде радості кінця
Що весна, як найніжніша лірика
Нам розкрила молоді серця.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Всіх наших співробітників, передплатників, читачів і все українське громадянство вітаємо з світлим святом Воскресіння Христового.

Редакція і Адміністрація
"Молодої України"

Яр СЛАВУТИЧ

ІЗ КНИГИ "МУДРОЩІ МАНДРІВ"

* * *

(газель)

"Яре мій!" — вона сказала. Спалахнула в нього кров:
 Він узяв, пишнотномовний: ЯР — по-перському **ЛЮБОВ**.
 "Кипарисе мій! Чекала я на тебе до зорі.
 Чом, як ніч усе приспала, ти до мене не прийшов?"
 "О Лейлі троянднощока! Перламутрами зубів,
 Наче місяць ізвисока, осліпляєш очі знов.
 Волоока, в шаль повита, погамуй свій краспий жар,
 Що — як сонце в повні літа — спопелити все готов".
 Яре мій! — вона зідхала і росився шовк повік
 Навкруги луна співала з олеандрових дібров.
 "Яре мій!" — самшил високий обіймала світла рань,
 Розливаючи потоки на смарагдів корогов.
 Та, неспраглий пригорнути, німувавши зберігав
 Неподатний Яр Славутич непокраяну любов.

Тегеран, 8 листопада 1968.

Згідно з вимогами жанру, треба згадати
ім'я автора наприкінці газелі.

Х В И Л И

Б'ючи в незборні береги,
 Вони відхлипують, щоб знову,
 Набравши більшої снаги,
 Вдаряти в острова основу.

Нехай поразка облягла
 Чоло бутної перемоги,
 Нехай зневіри чорна мла
 Долає подвигів дороги, —

В жаданий день, в урочий час
 Краплина й камінь продовбає,
 І спраглий промінь, що пригас,
 У сяйво вистрілить безкрає.

О хвилі смертного життя,
 Відбиті в вічнім океані!
 Вістять приземні сум'яття
 Для духа здvigи ненастани.

Гонолюлю, 17 вересня 1968

* * *

Дружині Вірі

Тужу, як якша, в'яну за тобою!
 Молюсь до Ками, щоб гінкий бурун
 Пригнав до мене буйною грозою
 Рахманну хмару з іменем Вістун.

Її пошлю з вітрами до Канади —
 Нехай розкаже про мої шляхи,
 Які верстав я крізь тенета згади,
 Повз Гімалаїв крижані верхи.

Нехай та хмара гордо повідає,
 Як Джомолунгма коронує збір,
 Коли мій зір, доляючи безкрає,
 Тебе шукає за верхами гір.

Моя далека! Залягло між нами
 Землі пів-світа і пів-сотні рік,
 Та неподільна, кована літами,
 Снажна любов єднає нас навік!

Над Непалем, 27 жовтня 1968

Борис ОСТАПЕНКО

СОНЯШНИК

Цвіте вже соняшник у ріднім краї...
 Немов акумулятор, він щоднини
 У жовтий кошик промені збирає,
 Шептання колосків і дзвін бджолиний.
 Коли повіє холодінь, то мати
 Акумулятор той тикне у стріху:
 Все, що зібрав, oddасть тоді він хаті,
 І стане сонячно у ній на втіху...

Євген ЛЕТЮК

* * *

У нас живе передчуття розлуки,
 Тривожна вмотивованість прощань.
 Та чом же нас тривожать теплі руки
 У ту важку, у ту прощальну рань?
 Чимало є в людей і горя й муки,
 Далеко важчих, ніж тягар розлук.
 Та відривати від себе рідні руки —
 Немає в світі, мабуть, гірших мук.

("Поезія" 1968)

Вадим СВАРОГ

ПОЕЗІЯ СЕЛЯНСЬКОЇ НОСТАЛЬГІЇ

(Микола Понеділок. Зорепад. В-во "Гомін України", 1969 р.)

Лірично-безсюжетна увертура "Не будіть мене..." завдає тон усій новій збірці оповідань і повістей Миколи Понеділка "Зорепад".

Авторові сниться, що в його нью-йоркський апартамент якимсь чином раптово завітала сестра, що живе на Україні. Сестра, вимучена, вив'ялена злиднями й тяжкою працею.

Вона чудується, як розкішно живе її брат в Америці. Але в пам'яті авторового серця появляється сестри розпалює пекучу ностальгію, болюче жаждання знову побачити поля жита й гречки, переливи роси на колосках, баштани, верби над ставом, бур'яни за садибою; знову почуття цвіркуна під припічком батьківської хати в рідному селі.

Уся увертура побудована на символах і алегоріях. Сестра автора — уособлення його туги, кліч вітчизни. Як у "Божественній комедії" дух Беатріче вів Данте, так привид авторової сестри веде його на обвіяні буйними вітрами степові шляхи рідного ґрунту кричить зі сторінок цього оповідання.

"Нарешті пощастило мені ступати після розлуки довгої по шляхах рідних. Сталося... Незозорий, роздольний степ переді мною. О земле моя, на тебе ж не надивитися!

Ось ранок...

Навколо очі голубить зелений-зелений тихомир. А під ногами розбрізкує та розсипає сліпуно-бліскотливі шкельця роса — провісниця чистоти й погідності грядучої днини. А там за житом, за гречками, обплетена черешнями, бузком і хмелем, дрімає в ранковій сизині моя колиска, моя хатина. Вона своїм підсліпуватим віконечком все ще дивиться на шлях, чекаючи на мене. Я йду. Земле, красо квітчаста моя, я тут!..."

А в іншому місці автор каже:

"Моя душа до всякого лиха звикла. тільки не до чужини!"

I ось тон завдано. Читач настроївся на Понеділкову "душевну хвилю". Уже ми знаємо, про що буде мова в дальших творах збірки, але це тільки загострює нашу перцепцію, збуджує передчування.

В оповіданні "А" маленьке" ще один ностальгічний сон, тужлива мрія.

Запрошення на чиєсь весілля повело автора в подорож, уявну звичайно, в своє колишнє, якого "не було". Автор "розгортає попіл минулого, щоб знайти в ньому жаринку своєї молодості".

Дитинство, рідне село, перше кохання. Все це зливається в напоєну тривогою серця ностальгічну симфонію. Характерні Понеділкові інтонації. Любовне вимальовування деталів. Дитинство, втілене, впечатане в речах. Людська драма, особиста й соціальна. А все разом — пекучий жаль до людини, до її бездольності. Біль за людину, що вже переростає межі наших власних емігрант-

ських переживань та розростається в людську драму універсального звучання.

У "Пісні" — аналіза болю від розлуки з рідним попелищем. Діялог між відчуттям своєї землі й роду та інстинктом самозбереження. В цьому оповіданні особливо яскраво виявляється "сказовий" стиль Понеділкової ліричної прози. Але подекуди пригадується й характерна мовна манера Стефаника.

В оповіданні "Мішечок маку" збирається вмирати, "догоряє" самотній сільський дід, діти якого живуть у різних містах і давно вже не навідувалися до нього.

Дід чекає смерті, веде довгі монологи до "кістлявої", що притаїлась між рогачами коло печі й жде. Дідові монологи — ціла "стефаниківська" гамма емоцій. Раптом з'являється його діти уже з своїми дітьми — цілий "рід", викликаний дідовим сусідою. І дід оживає — бодай на якусь частину, хоч і невелику, але вщерть заповнену буйним піднесенням. Дід картає "кістляву", жене її з хати. І... вмирає з мішечком назбираного за багато років маку, яким дражнів свою смерть. І в цьому оповіданні — могутнє селянське "почуття роду", бажання вічно лишатися на рідній землі, бодай в особі своїх нащадків.

У "Казці, недоказаній моїй" фігурує дуб як символ селянського світу, його закоріненості в землі, його епічної монументальноти, його традиційності. З цим деревом-велетнем тісно зв'язана вся мітологія села. Але цей дуб валить чужа влада, яка буде "шлях до комунізму". В оповіданні багато кришталево чистої поезії.

"Журо ж, моя журо" — імпресіоністичне оповідання. Про невідісланий материн лист, у якому вона виливає свою скаргу на тяжке життя. Цей "політично небезпечний" лист батько підмінює аркушем чистого паперу, що його й відсилають адресатові. А тепер автор на чужині одержує в дому такий самий — лист — аркуш несписаного паперу. І цей лист так багато говорить, несе таку важливу вістку зіяючою білиною свого аркушу, уже вщерть заповненого авторовими спогадами й асоціаціями.

У збірці є також дві більших повісті.

Перша з них називається "Любисток на рани". Війна жорстоко руйнує затишний світ, у якому живе вдова-солдатка з маленьким сином Корнельком. Події описуються з рівня зору Корнелька, який, звичайно, не розуміє складності політичної ситуації.

Крім Корнелька, в повісті фігурують два центральні персонажі: "воєнний" або "супостат", якого називають селяни, і "партизан". Хто вони, чому вони ворогують, які політичні сили вони представляють — ми не знаємо, бо не знає цього Корнелько. Але вони сини одного народу, хоч

ті справи, за які вони б'ються між собою, однаково чужі народові, який ні того, ні другого не визнає за свого представника.

Корнелько не звичайний хлопець. Він любить усіх людей і хоче, щоб усі люди любили його. Особливо турбують його страждання Христа, розіп'ятого на хресті в польовій капличці. Корнелько збирає чудесну лікувальну траву — любисток, яким можна загоїти Христові рани. Любисток одержує свою лікувальну силу від сонця, але з умовою: що люди проженуть "мирську злобу — захланницю" з завидіючими очима, з загребущими руками.

"Злобу, що все під'юджує й юртує, зневажає, пащекує та плюндрує. Ту каторжну, що все більше й більше лиха требує й нічим на світі не гребує... Пихату, чванькувату, зрадливу, знавіснілу, брехнею оповиту. Спричиницю всіх людських сварок і чвар..."

Центральне в оповіданні — "каталізаторський" вплив Корнелька на безжалісно ворогуючих між собою "супостата" й "партизана", які, скоряючись чудесній силі невинної дитини, щадять один одного, коли один потрапляє в полон до другого.

"Любисток на рани" в його багатозначному символізмі ззвучить як справжня українська містєria. Разом з тим, вона композиційно подеколи нагадує старогрецьку трагедію тим, що в цій повісті голоси юрби, ніби хор античної трагедії, роз'яснюють нам глибший сенс подій, що відбуваються на сцені.

В алегоричній основі повісті вчуваються євангельські слова "Будьте як діти!", а "послання" її полягає в закликі до згоди й братерства всіх українців, до повернення всіх на службу своєму народові, а не чужим силам, яким удалось ошукати несвідомих.

Своїми символічними акцентами та мотивами цікава й друга повість — "Зорепад".

Її маленький герой, дев'ятирічний хлопчина Грицько, повен стихійної життєвої снаги. Йому так легко живеться, дихається, бігається. От якби тільки не в'їдлива тітка Палажка, що терпіти не може пустотливого хлопчика, та не лайливий дядько з іронічним прізвищем Тямущий...

Поезія селянського дитинства на лоні розкішної природи. Спершу всі елементи ідилії. Добрий дід-баштанник, уособлення селянської віковічної мудрості. Для нього все в природі, навіть кавуни, гарбузи, це живі створіння, з якими він уміє говорити "баштанською", степовою, лагідною мовою природи.

Разом з дідом, який любить цікавого хлопчика. Грицько спостерігає в степу нічний зорепад і гаряче сподівається, що й на нього впаде чудесна небесна зоринка. В епізоді зорепаду, в образах зірок з ласкавими дівочими іменами, багато чудової гоголівської поезії — тісі поезії, що нею пронизані українські оповідання Гоголя.

В епізоді втечі від розгніваних сусідів та врятування Грицька від загину в драговинні — улюблена Понеділкова ідея про те, що люди в естві своєму добрі й доброзичливі один до одного, а те, що в їх натурі є злого, то все назверхнє,

неорганічне й може бути вилучене при добрій волі.

Картина прощання селян, які мусять евакуватися під час війни, з праобразівською оселею, яскраво показує приросість селянського серця до рідного ґрунту. Особливо поетична перша частина повісті; в другій, що описує поневіряння Грицька на сибирській чужині, куди його вивезено, є неправдоподібні ситуації.

Центральний символ повісті — "баштанська мова", що містично зв'язує людей з рідною землею і робить можливим їхнє взаєморозуміння. Мова селянського світу. Голос вічно живої України. Українська мова, втрати якої означає втрату зв'язку з своєю землею, з своїм народом.

Символічна втрата Грицьком здібності говорити в оточенні чужинців та повернення голосу до нього, коли він чує рідну мову від випадково зустрінутого на чужині земляка. У цій частині повісті ностальгічна нота набуває особливо високогозвучання.

**

Твори Миколи Понеділка являють собою характерні зразки суб'єктивізованої прози з усіма властивими для неї стилізовими ознаками. До них належать: відсутність обов'язуючих жанрових законів; панування авторського "я", що, як і герої твору, в найбезпосереднішій формі виражає ставлення письменника до явищ світу; підвищений інтерес до духовного життя людей.

Виражається це суб'єктивною манерою оповіді, прямими оцінками, емоціональністю мови, схильованістю інтонацій, елементами "сказу", зчаста навіть ритмічністю мови. У таких творах хід і розвиток описування подій залежить насамперед від зміни асоціацій автора або героя, який його представляє.

Як же бачить світ Микола Понеділок, що він говорить про нього, до чого він кличе людей?

На обкладинці його книги, як і в інших її ілюстраціях, ми бачимо хлопця з великими, широко розкритими на світ здивованими очима. Художниця Галина Мазепа вдало скопіла основну тональність книги: вона здається написаною вічно юною людиною. Авторові у великій мірі властивий дар поетичного подиву, "хист відкриття", здібність по-новому бачити звичайне, давно знайоме. Завдяки авторові, й ми, читачі, також знаходимо в собі здібність по-новому оглянутися навколо, придивитися до самих себе.

Як видно зі сказаного вище, сцена творів, що склалися на цю збірку, — село, їх світ — селянський світ, їх герой — селяни, передовсім селянські діти. Тема збірки — український селянин в своїх зв'язках з рідною землею, зі своїм родом. Українська селянська душа в її найчистішій основі, в її "елементарних" виявах.

Понеділок досліджує глибоке вросле в ґрунт коріння української селянської душі, але пуші. сказати б, сублімованої, очищеної від усякої насосної життєвої скверні. Душі, взятої в її ідеальному образі і стані. Символами цієї душі він зробив переважно дітей, яких ще не торкну-

лась зараза "злоби-захланниці", і дідів, яких осяяла мудрість великого життєвого досвіду.

Понеділкові твори у вищій мірі народні, бо вони ліро-епічні, бо в них відображається ідеальний селянський еtos і "почуття громади". Автор підіймає свої образи до вершин нашого фольклору, до високої ліричної тональності українських народних пісень.

Цього ліро-епічного тону письменник досягає насамперед тим, що в своїх творах він, слідуючи шевченківській традиції, виводить не індивідуальні характери з різними випадковими особистистими прикметами, а узагальнені в їх найбільш істотних рисах типи. Пригадується традиційна манера зображення святих на іконах візантійського письма.

Ці універсальні для селянської України типи-символи діють у дуже конкретній побутовій обстанові. Але вони позбавлені конкретної побутової мотивації. Рухають ними не особисті матеріальні інтереси, а інтереси всього сільського світу, невіднинтний елемент якого становить кожен з них. Це справжня селянська громада, що в основах своїх живе одним "ройовим" життям. Саме тому майже всі позитивні Понеділкові персонажі такі подібні один до одного — як у народному епосі.

Така ж узагальнена, "універсалізована" й мова Понеділкових героїв, та й самого письменника. Це не говірка, скажім, полтавців, чи волинянків, чи подолян, чи запорожан, чи ще якоїсь окремої регіональної групи нашого народу. Ні, це мова, в якій письменник злив в одну гармонію типічні для української мови риси різних її говірок. Окремі слова й вирази взято і з живої мови і, здається, з давніших словників. Чимало, мабуть, і авторових новотворів, але "викути" вони так майстерно, в дусі нашої мови, що здаються органічними витворами маси безіменних мовлян.

Подекуди в мові Понеділкових творів ми надибуємо на характерні оповідно-мовні стильові конструкції, що нагадують то Шевченка, то Стефаника, то Хвильового, то Багряного з властивим йому засобом ампліфікації образів. Але ці конструкції не здаються запозиченнями, які можна було б виділити з загального струму Понеділкової мови. Вони злиті так органічно, що являють собою нову, вже Понеділкову структурно-стильову якість — всеохопну синтезу різних експресивних можливостей нашої мови.

Понеділкова мова — це мова новаторська. Новаторство її полягає в бажанні письменника розвітчати літературну мову з її застиглими формами всім багатством народного слововживання, ширістю й безпосередністю народної мовної свідомості. Понеділок, як нам здається, прагне звільнити свою мову від словесних закам'янілостей, дати їй експресивний (у формах селянських говірок) семантично-стильовий лад. А майстерність письменника починається з якості його мови.

Єдине зауваження мені хочеться зробити письменникові. Деякі селянські "жаргонні" слівця не завжди доречно звучать у мові самого автора. Письменник повинен користуватися в своїй мові нейтральною лексикою, що зовсім не заважає

йому бути експресивним у межах літературної лексики. Це, звичайно, не стосується тих творів, де говорить не автор, а його персонаж, у творах "сказового" жанру.

Виключно селянська тематика Понеділкових творів та переважаючий у них мотив заземленості селянської душі, патос селянської ностальгії, туги за багатовіковим, усталеним селянським світом, баченим у його ідеальних формах — звичайні обмежують діяпазон Понеділкової творчості. У цьому її "слабість", але ця слабість — може, це звучить парадоксально? — є її силою.

В історії світової літератури великі письменники славні не різноманітністю їх тем та літературних ідей, а їхніми індивідуальними темами й філософськими концепціями — тим новим, що вони дали від себе, тим, як вони ці теми опрацювали, вкладши в них неповторний свій особистий досвід, збагативши світову скарбницю літературних ідей і образів.

У збірці "Зорепад" ми знаходимо "коронну" Понеділкову тему, його духовно вистраждану філософію, бачимо здібність письменника відчувати світ і бачити людей по-своєму, творити власну переконливу "модель" світу.

У цій збірці ми знаходимо також індивідуальний Понеділків стиль, його особливий розмовно-інтимний склад мови, оригінальну систему образів, надзвичайно поетичні символи, уміння передавати тонкі нюанси емоцій.

Нарешті ми бачимо в цій збірці Понеділків дар поетичної спостережливості, увагу до характеристики деталів і вміння показувати їх "великим пляном" та забарвлювати їх ліричними асоціаціями.

Своєю новою збіркою Понеділок зробив ще один широкий крок у велику літературу, де йому буде запевнене видне місце — якщо він не заспокоїться на досягненому, а буде наполегливо домагатися більшої майстерності. Йому потрібне вміння не лише бачити й відчувати, а й глибше, по-філософському, проникати в суть тих проблем, що його хвилюють, збагачувати свої теми новими вимірами, мотивами й обертонами, пов'язувати свій світ з сьогоднішнім нашим днем, бо ж, уникаючи його, можна олинитися або в далекому давночассі або ж у фантастичній "нідешній" країні.

Знаючи Миколу Понеділка з його попередніх творів, я думаю, що він, письменник вразливий і беспокійний, з чуйною душою, охопленою тургою й мрією, але зовсім не чужий проблемам сьогоднішнього дня, не згорне рук над тим, що вже зробив. Бо зробити він може й мусить значно більше.

З нагоди 20-ліття з дня створення ОДУМ-у Товариство Одумівських Приятелів міста Торонто складає на ювілейне число журнала "Молода Україна" 150 дол. і закликає інші управи ОДУМ-у та поодиноких осіб підтримати одумівську пресу.

ТОП Торонто

Іван ЧЕНДЕЙ

I ВАН

(Повість)

Іван Чендей народився 20. V. 1922 р. в с. Дубово-му на Закарпатті. 1952 р. закінчив факультет української філології в Ужгородському Університеті. 1955 року вийшла його перша книга новель.

Автор новель, оповідань, нарисів, повістей, романів перекладає також з угорської мови художні твори, збирає і публікує фольклор, працює в кіно.

Повість "Іван" взято з книги І. Чендея "Березневий сніг" (1968).

КУРЛИКАЛИ ЖУРАВЛІ

Чорною мережкою журавлині ключі прошивали ранкову легку блакить верховинського неба.

Кру, кру, кру... — протяжне, тривожне падало на ліси і гущавини чагарів по обочинах, никло в глибоких нетрях і глухло по хвилях натуженої талими водами прудкої ріки.

Іван Каламар вийшов з хати й став коло городця. Взявся за штахетину і дивився, як пильно жінка перекопує грядку. На теплих вітрах, на сонці просохла земля кришилася дрібною грудкою, коли перекидала її, сікла вістрям рискаля сторч од себе.

Чекав, чи, бува, Анна не промовить яке слово — вночі приплівся додому пізно. На світанні добудитися не могла, щоб встав, брав лопату і йшов щось робити коло хати. Ади, яка пильна! Він ще заспаний, а вона вже сьомим потом обливалася.

"Роби, роби! Бог жінку і створив для того, аби три кути в хаті було кому держати! А мені і так не лихо... Від роботи коні здихають..." — думав.

Булькнуло, загурчало у його шлунку від того, що був голоден.

— Чуеш, га-а! Дай щось їсти!

Мов студені води гулькнули на неї — наляканими очима застигла на чоловікові:

— Бійся Бога! Дав Святий дочекатися Великодній П'ятнички, потерпи хоч одній днинці, коли вже говіння не знов.

— Пережиток!... — пальнув.

— Твоя мама, прощена би, від живного четверга до світлої Воскресної Недільки в роті і водички не мала, а жила...

— Пережиток! Хто її просив?...

— Не просив ніхто... Закон пам'ятало!

— Пережиток! Кажу тобі, пережиток! А з мене дурня не роби! По жіночому закону та обов'язку їсти дай!

— Аж би ти мене сік, аж би ти мене рубав на дрібні кавалки, нині їсти тобі не подам!

— Думаєш, шапкувати буду перед тобою? — випалив.

В його уяві в цьому городці у такий же передвеликодній день на цій же грядці і цим же рискалем орудувала його перша жінка — небіжка Марійка...

Кру!... Кру... — прилинало далеке й глухе пташине промовляння.

Ключ-бо прощався з селом, відпливав за високий обрій.

На грядці Анна ткнула рискалем до розпушеної ріллі й сперлася на держално. По розпашілому лицю повела рукавом й задивилася на чорну журавлину мережку, що танула в блакиті.

Заторохтіло дерев'яними клепачами по грабовій дощі з високої церковної вежі, озвався хриплий велетенський деркач. Недбало складеними пальцями правої Анна поспішно махнула хреста в повітрі од чола на живіт і рамена. Як-не-як, а нині Великодній П'ятничка...

— Пережиток!.. Несусвітна темнота... — кепкував Каламар, гидливо відкопиливши тонкі губи.

Жінка схопилася й знову до роботи. Перед нею латка ціла чорніє відпочилою перемерзлою грудою. Під ногами м'яка, ще не піднята земля.

В кутку городця зеленіє купка хрещатого барвінку, коло плота напружується пуп'янками кілька щеп. Каламар дивиться на них і думає, корту цієї весни посадити на могилі покійниці Марійки — най би щела зеленіла і по веснах квітом вкривалася на пам'ять!

На церковній вежі торохтіння хвильку привівло, далі знову над селом покотилося дрібне і настирливе, поки не вдарилося в пригріки і не заглухло.

До хати од городця пішов зсутулений, важкий.

Кру... Кру... — німіюче падало на високі плонини.

ТРИ ІВАНИ

Переступив поріг хати, рубленої з смерекових кругляків — давніх, поруділих.

У сінях постояв, ніби якусь мить не зінав, куди дали.

Запахло дивно проскурами, ладаном, восковими свічками. Як у далекі літа, коли заходив сюди з батьком погрітися в ті зимові неділі та свята між утренею і літургією, коли з полонини палило студеним вітром, а на ріці білла крига. Ще малим хлопчиком був, як заходив сюди.

Тепер думав, що в цій оселі час зупинився назавжди і млюсним сопухом, і навіть іконою Івана-Хрестителя на стіні проти самих вхідних дверей, і плішами на мурованому димарі, і відром-блішаником у кутку праворуч, щоб прихожанам зручно води напитися.

Почув повільне човгання важких ніг на помості в світлиці.

Каламар імився*) за клямку, коли двері відчинилися.

*) взявся.

На порозі став високий, пригорблений в плахах, набряклив в обличчі отець Іван Стах.

Гість занімілим поглядом вп'явся в біле попове волосся — на раменах підхапувалося хвилею, а серед голови лежало рівним проділем.

— Добрий день, сину! — лагідно і добродушно привітався господар — справді був здивований: а що це могло привести до нього Івана Каламаря.

— Гм... "сину"! — посміхнувся дратівливо Каламар. Помовчав, міряючи очима од ніг до голови колись ставного і здорового, тепер зніділого, погорблого не одними тільки літами отця Стаха. — Який я для вас син? По богослуженнях не стовбичу, до сповіді не іду, а причащаюся тільки в закусочній, — задиркувато, з притиском питав Каламар.

Стах дався дозаду. З віддалі хотів глянути на Івана Каламара. Та зрозуміти ураз не міг тої лукавої насмішки, що цідилася з його уст, розплівалась і холола на розповілому широкому лиці.

"Ув-ва-а, ув-ва-а!" — почув піп далеке-далеке і побачив Івана Каламара в пелюшках у ту давню і, здається, таку недавню неділю одної зими після Різдва, коли з кумою Савулихою приніс немовля в сповітку для хрещення.

— Гм... Тепер ти уже великий... — поступливо хитнув головою піп і придивлявся до гостя тими допитливими очима, якими хотів прочитати усе, що було написано і чого не було написано на лиці Івана.

Каламар не знов — іти за господарем чи казати йому те, що має, тут, у сінях. Та вагався лише одну мить. Коли Стах відчинені двері по-тримав за клямку, гість ступив через другий поріг.

На плиті окріп балакуче побулькував покришкою — стрибала дрібно, цокотливо на чайнику.

Велика молитовна книга лежала на люпітрі, застеленому вишиваним рушником.

У кутку перед божницею звисала на ланцюгах лампада.

На двох Іванів дивився лагідний і добрий Христос. Довкола нього юрмилась іконами ціла громадка угодників божих, чудотворців преподобних і старців праведних.

— А тепер слухайте, святий отче, в якому такому ділі я до вас прийшов. — Каламар од божниці повернувся й піdnіс затиснутий довбешкуваний кулак у повітрі так, ніби щось у жмені чіпко тримав.

Стах насторожився.

— Кажіть мені: нині Великодня П'ятниця?

— Нині свята Великодня П'ятничка!... — спокійно, розмірено відповів піп, бо ще не знов, за чим навідався гість.

— А завтра субота?

— Субота.

— Позавтра неділя?

— Позавтра, синку, коли Бог поможе діждати в здоров'ї, святий Великдень!

— Гм... Кажете — великий день!

— Святий Великдень!.. Великий і світлий, синку, день!...

— А паски людям і цього року святити будете?

— Коли праведний і милостивий Господь поможет нам діждатися тої радісної днинки в моці і здоров'ї, буду святити!... Може і ви, Іване, пасочку принесете з жінкою?.. Я вас уже десять літ, коли добре пам'ятаю, не видів...

— I не увидите! — сердився Іван Каламар.

— Та ви не гнівайтесь... Я вас від божого дому не проганяв, я вас до нього силою і не тягну...

— Що чинити, отче, знаю і сам! До вас за порадою не прийшов!... Слухайте, отче, що я скажу вам перший раз і другий раз... Перший раз: я вам ніякий не Іван!

— А хто?

— Я Іван Іванович! Розуміте? Другий раз: людям паски святити цього року не смієте!

Стах застиг з розтуленими устами, бо десь усередині його немолодого ества щось тріпонулося, забилось, заклекотіло й мало вирватися раптовою огудою. Та він тільки поступливо посміхнувся, переводячи бесіду на жарт:

— Що ви, чоловіче божий! Не гнівіть Милостивого... Не творіть хулу!... А коли хочете, я можу вам казати "Іване Івановичу"! Та ви для мене будете тільки Іваном — раз! А хто посвятив людям паски? — два! — Тут отець Стах говорив і запитував уже спокійно, виважуючи кожне слово на терезах поміркованості, що іх дали йому довгі літа.

— Паски посвячу я!

— Дух Святий при вас! Що ви таке нерозумне кажете? Іване!... — налякався піп.

— Що чуєте, те вам і кажу!

— А як посвятите?...

— Просто!

— Як просто?...

— Одягну на себе ваші лахи і посвячу!

— Тебе на це не благословляли... Ти на це не вчився...

— Подумаєш, мудрість яка!... Бризну кропилом наліво, направо, махну кадилом по бабах та по дідах, і все буде готове!...

Стах приступився до Каламара, поклав руку на його плече:

— Слухай, хреснику!

— Я вам не хресник!

— Слухайте, Іване Івановичу!... — старий затнувся. — Але я вас хрестив!...

— А я вас не просив!

— Мене просив твій няньо!...

— Бо дурний був!

— Пекельний гріх творите!

— Чим?

— Хулою!

— Якою хулою?

— Ви забули заповідь: "Чти отця свого і маму свою, щоб добре було тобі і щоб жив довгі літа!"

— Гм!... Я, отче святий, говорю так, як думаю!... А вам кажу на розум: і хрещення, і свячення, і пости, і богослуження — обмана простого народу!

— Хто ти?

— Уповноважений!...

— Іване!... Ти щось плетеш... Хто тебе на таке уповноважив?...

— Іване Івановичу! — злим голосом перебив попа гість, поправляючи.

Піп уже стояв каменем. Умить він почув, як під ним дубіють і наливаються студеним залізом ноги, як ниють і хлянуть руки. Несподівано опустився на табурета коло плити. Оглух, занімів ураз, дарма Іван Каламар щось бурмотів під їс, дарма надворі розщебетувалася пташня гомоном весняної сонячної днини.

Стах уже розумів: тут, перед ним, не жартівник, що зайшов просто собі покепкувати та посміятися перед святим Великоднем. Стах чіпко охопив долонями голову, ледь-ледь ворушив пальцями у довгому білому волоссі.

— Чуєте? — Каламар сіпнув Стаха за плече.

— Чекай! Чекай!... — помахав рукою Стах і стиснув обважнілу голову.

Примружився й спідлоба дивився на Каламаря. В очах задвоїлося і задробилося, замерехтило, та він усе одно бачив тільки дебелого, широкого в плечах, розповнілого чоловіка у великих заболочених чоботищах.

На голосницях Каламаря вже вибилася сивина, та Іван Стах заплющив повіки, знову плив у мінулі далекі роки, сам молодшав на цілі десятки літ. І вже бачив себе у вишиваних статечними газдинями священних одягах з домашнього по-лотна на полі, між нив, у червневі зелені свята. Тоді, коли у природі і зело, і тваринка радіє та веселиться, квітне і буйнє, наливається й тужавіє плодом та зерном, а нива до сонця рясно тягнеться колосом... А він, Іван Стах, іде попереду громади парафіян, кадильницею в руці помахує й пускає з неї хмаркою легкий пахучий димок ладану. За ним дяки поспівують то "Господи помилуй", то "подай Господи", літні чоловіки помагають дякам то влад, то невлад, за чоловіками ідуть жінки — котра з дитиною на руках, котра мале веде за ручку, а котра без дитини... І всі вони наряджені, всі урочисті, як саме верховинське літо, бо ідуть святити царину, аби травицю посуха не спалила, аби град посіви не столочив та до праведної землиці не прибив людську кервавицю. Ідуть просити, аби дощі були щедрі і теплі, а вітри легкі і гожі. Він тепер уже запаху ладану не чує, дарма сизий димок в'ється перед самим обличчям. Бо широке поле йому пахне травами і квітами, сади повивають його пахощами, а груди розпирає лоскотний дух нив. Тепер уже йому побожно співають не дяки, а неземними голосами захлинається пташня доокіл, співає нива і сіножать, співають гори, співає небо дивним гомоном. Він оглядається по своїх парафіянах і бачить Іванкову маму. Хлопця вона веде за ручечку — малого, чорноволосого, окатого... А між чоловіками — статечними господарями — сам Іван Каламар — Іванків батько. Ні, не нинішній, погорблений, посивілий, з плетивом густих зморщок на смуглявому лиці...

— Може й обмана! — вихопився Іван Стах з дивного забуття і посвіtlілими у далекій ман-

дрівці очима глянув на гостя. — Але їм — таким, як твій нянько, як твоя мама, прощена би, як твій дід і твоя тітка, — їм щось треба...

— А що їм треба?

— Коли б їм нічого не треба, було би страшно... — так, ніби вже міркуючи сам тільки з собою, мовив Стах. — Як тобі пояснити? — ураз замислився, бо тепер уже добирав слова, що їх іще ніколи нікому не казав. Він бачив селян у неділю і в свято, у великий піст і м'ясниці. Бачив у купелі при хрещенні малих, котрі самі не знали, що з ними коять і що з ними кояться, бо протест виявляли хіба захлиністим плачем; бачив тих, котрі лежали в невиліковній недузі й чекали смерті, як чекають невідступне і неминуче, зате хочуть самі піти з життя, чи хтось хоче за них, аби пішли з життя, з тим останнім елеєм помазання, після котрого уже і найстрашніші дороги здаються нестрашними... Бачив і тих, що лежали в труні з п'ятаками на очах, з восковою свічкою в складених руках на грудях, перед перекопаною членою верховинською землею на цвінтари...

Трусонув білою куделею на голові, проганяючи моторошні картини, бо вже бачив у церкві відданіцю і жениха — в золочених вінках з хрещатого барвінку, з розмарином і чічками, наряджених у вишиванки, чув весільну пісню і бренькотливий гомін цимбал... І всюди був він — отець Іван Стах. Уводив у життя, вінчав, ховав, наставляв і розраджував, відпускав гріхи і накладав покуту за них, лякаючи геєю і потішав царством вічним...

— Так, так... Я знаю... Хтось скаже — наша наука застаріла. Та я і сам не кажу, що вона не застаріла... Але я хотів би знати: що ти їм даси? Що ти сам даси їм замість неї? Коли у них є не тільки отут! — Стах узявся рукою за черево, а далі перевів долоню до серця: — Коли у них є і отут!... Що ти їм даси, коли вони чогось та потрібують... Я старий. Може, вже й дурний, та хотів би чути од тебе, молодшого!...

Каламар зібрав чоло двома великими пругами:

— Я їм дам клуб!

— Мало!

— Я їм дам кіно!

— Мало, Іване Івановичу!...

— Я їм дам ще співі!

— Мало! Дай більше!... Не скупися!...

— Я їм дам забаву!

— Мало! Забави мало!...

Каламар звів палець угору — щось шукав.

— Гм?... Що я їм дам?... Ну, дам їм ще лекцію!

— Мало, Іване Івановичу!...

— А ви що їм даєте? — раптом гість розсердився. — Казочку про Адама і Єву? Про Каїна і Авея? Про Ноїв ковчег і воскресіння Лазаря?...

— Добре, сину! Кажеш, казочки? А звідки вони пішли і для чого вони були? У казці про Адама і Єву, про Каїна і Авея, про блудного непочтівого сина була і велика правда! Був закон!... Було древо пізнання добра і зла... Було "не сотвори собі кумира ні у водах, ні під землею, ні на землі..." Казки з неба не впали, як не впав з неба і сам я! А паску святити буду... Не я придумав...

Еге, був час, коли твій дід і твій нянько святили паску на дощiku — пани-чужаки хотіли, щоб ми на Верховині Великдень святкували з ними...

— Будете святити?... Гм... Ви такий впертий?...
— Буду!

На цьому слові Каламар повернувся й побачив зненацька на стіні портрет Стахового сина — Івана.

— О, Іванку! Тезку мій! Ти тут? Чуєш, що твій нянько каже?... А я вже думав, що тобі, не-боже, серед святих образів і місця не буде! Як тобі тут? Не тісно?... От був хлопець! — вдався у прихвалювання Каламар.

Піп повернувся й собі до сича, що на портреті.

Закосичений сріблястими котиками — не встигли посохнути і помарніти од Івітної неділі перед Великоднем, — на двох Іванів тепер дивився третій Іван з саморобної різьбленої рами.

— Не сердіться, Іване Івановичу, але він вам не тезко!

— Як не тезко? Іване! — махнув рукою Каламар, апелюючи до портрета на стіні: — Ти був Іван, я Іван! Ми оба Івани!

— Цього мало! — мовив Стах.

— Ми з тобою, Іванку, до одної школи ходили.

— Мало! І цього мало, Іване Івановичу! — мов за сина, тепер уже відповідав Стах.

— Чуєш, Іване, тезку! Твій нянько каже, що мало. А ми з тобою на толоці разом корів пасли,

потім у партизанах були... Ми з тобою одного понеділка разом і в добровольці з села пішли... А потім ми разом переорювали межі в селі, з пережитком у Забережі твердо боролися! — не вгавав Каламар, бо тепер вишукував знову і знову те, що в'язало двох Іванів-ровесників докупи — живого і вже неживого.

Стояв високий, біловолосий, зсутулений в плечах з безпорадно опущеними довгими руками Стах. Заглибленими в очниці зірницями дивився на свого сина Івана й умить бачив тут, у хаті, стару Антониху в той жовтчевий ранок 1947, коли сам ще клячав перед божницею в молитві, а вона тихо зайшла й собі склада руки до отченаша коло порога. Моторошністю і раптовим невідомим страхом пробраво його наскрізь, він чув, як ціле тіло береться морозом. Тому швидко перехапував листи книги, поцілував краєчок листа і глянув на жінку — тільки якийсь мусай так рано міг до нього її привести. А вона коло порога стояла і не знала, що має казати, бо губи тремтіли, на очах дрижала і світилася велика слюза.

— Івана вашого, отче, сеї ночі убили...

— Івана? Як?... Де?... — чув тепер уже не Антониху, а самого себе у раптовому відчай.

— Мого Іванка вбили... — промовив Стах й оглянувся: а де Каламар?

Той вийшов, коли Іван Стах тримав долоні на очах і похитував головою.
(Далі буде)

У ВАГА! — ЧІКАГО І ОКОЛИЦІ! — У ВАГА!

ОДУМ Чікаго запрошує все українське громадянство на

КОНЦЕРТ МУЗИКИ ПІСНІ ТА ТАНЦЮ

в неділю, 17-го травня, 1970 року о 6-ій годині вечора

Авдиторія школи Шопена при Райс і Кембел вулицях.

Концерт буде повторений 24 травня 1970 р. в залі парафії св. Петра й Павла на півдні Чікаго при 9200 South Avalon Avenue.

Початок о 6-ій годині вечора.

В концерті ОДУМ-у виступатимуть: ансамбль бандуристів ОДУМ-у та струнна оркестра під керівництвом Анатолія Луппо, квінтет дівчат, танцювальна група та ін. — Понад 120 виконавців.

Допоможіть нам бути точними — приходьте на концерт філії ОДУМ-у в Чікаго на призначенну годину.

Тарас ФРАНКО

АРІСТІД СПРАВЕДЛИВИЙ

Афіни клекотіли. Під палаючим сонцем і в затінку дерев юрмились городяни, що гарячково розмахували руками, запекло сперечались, вимовляючи одне ім'я — Арістід. Над ним нависла біда.

А він, спокійний і насуплений, ходив майданами і вулицями рідного міста, дослухався гомону. Білосніжний простий хітон звисав з його могутніх плечей. На ногах мав дешеві сандалі. І це теж у багатьох викликало роздратування: "Дивіться, який праведник... Ходить у простенькій одежині... Навіть без меча. Ти ба, де-мо-крат..."

Так, лихо насувалося. Афінці збиралися вигнати його з міста. І це його — полководця, стратега, державного мужа, що вславився мудростю і добротою. Всі наче забули, що саме Арістід переміг персів у Марафонській битві. І боровся проти тиранії Пісістрата. І завжди опікував селян, відстоював їхні права. І саме його обрали архонтон Афін. Все забули...

О люди, люди...

Скаламутив голови афінцям підступний, захдрісний Фемістокл, що виступав на всіх зборах за збільшення воєнних витрат, за збільшення флоту. Але ж на те потрібні величезні кошти, збільшення податків. І Арістід виступив проти, щоб не розорити селян, не грабувати ремісників. "Будуть сильні, міцні наші люди, будуть дужі й Афіни", — казав він. Тоді Фемістокл почав повсюдно кричати: "Арістід проти флоту... Проти могутності Афін... Проти народу..."

І всі повірили тому крикунові.

Нараз Арістід зупинився. Його вразила картина: на ганкові майстерні сидить крем'язень з рудою бородою і упруває над черепком, виводячи ім'я Арістіда. Ремісник, видно, не вельми умів писати — звик у своїх могутніх руках тримати молот, бо аж язика висолопив у напрузі.

— Гей, хлібоїде, чи знаєш ти Арістіда?

— Не знаю, — буркнув "писар". — А на біса він мені здався?

— Чому ж ти, дурню, бажаєш вигнати його з Афін?

— А чого він з шкури лізе, щоб назвали його Праведним? Роздає бідним своє добро, а сам хоче, щоб перси завоювали нас, зруйнували Афіни. Я сам чув мудрого Фемістокла, знаю. А тепер іди геть, не заважай писати! — І чолов'яга грізно блимнув очима.

А за кілька годин стало відомо: черепків з ім'ям Арістіда назбиралось більше шести тисяч. За умовами остракізму*) мав залишити місто на десять років.

Коли йшов з торбиною — плювали услід, кидали каміння і вигукували образливі слова на його адресу.

Лише плакали його вродливі доњки та сумували щирі друзі (а вони були!).

А через три роки біля Афін з'явився могутній персидський полководець Ксеркс зі своїми незліченними полчіськими. Перелякався вузьколобий

Василь ОНУФРІЄНКО

*
*
*

Здається дружбі віддалі не страшна,
Ні час, що ранком стукає в пороги,
Та все ж немов росте важка стіна
Із днів-цеглини, що падають під ноги.

Ми не втонули в темряві турбот
Отих дрібних, що п'ють по краплі соки.
О, ні! У мріях давнє: поворот
На рідне поле і широке.

У мріях дні ті радісно, дзвінкі,
Коли впадуть тюрми червоні стіни
І нових дерев ми пагони гінкі
З надії й віри пиймо — з двох криниць,

О, друже мій! Гарячий стиск правиць
Давай словами замінять частіше,
Насадимо, розгладивши руїни.
В яких питво — у світі найчистіше.

(Австралія)

Фемістокл, який досі упивався владою. Тепер заховався у храмі, не знаючи, що робити.

А вусібіч полетіли гінці на розшуки Арістіда. Трапилося, що його розшукав саме рудобородий ремісник.

— О великий Арістіде, — мовив крем'язень. — Прости нас, темних... Фемістокл здер з нас десять шкур, а боронити Афіни нічим і ніяк. Приди, Арістіде...

І він прийшов. І розторощив могутнього Ксеркса, і став знову архонтом (Фемістокл ганебно утік), об'єднав грецькі держави, а 477 року до нашої ери надав четвертій клясі афінців права громадян. Зменшував податки селянам, роздавав своє майно бідним, і... знову засичали аристократи: "Чом він зменшив податки? Менше лає на зброю... нагороджує тих хробаків-селян..." Чи не хоче продати Афіни персам?" Ім просто муляла очі популярність Арістіда у народі. І почали вони знову проти нього замислювати зло. Та він раптово помер.

І коли зійшлися всі до його дому, то з'ясувалося, що ні за що навіть поховати вождя Афін: в домі ні гроша. Похорони взяла на себе держава. І утримання дочок теж.

— Він таки справді був демократом, — тихо мовив один аристократ.

— І любив людей, — додав другий.

А потім, на зборах громадян міста, афінці урочисто дописали до його імені епітет — Справедливий.

*) Остракізм — тимчасове (на 5 - 10 років) вигнання за межі країни громадянина, небезпечною для державного спокою, в старій Греції. Ухвалювали його надзвичайні народні збори, учасники яких писали своє ім'я на черепку (по-грецькому "остракон"). Ухвала набирала сили, коли за вигнання подано не менше 6 тисяч голосів (черепків).

"У мандрівці століть"

Свєн ГУЦАЛО

ПІЗНЯ ВЕСНА

Запізнилась весна в цьому році — квітень минав хворобливо важко: стояли впродовж холодні дні, потім блиснуло сонце, розтанули останні кучугури, запарувало, защебетало — й знову насупилося все, повітря стислося від холоду, й душа теж зіщулилась, як молодий росток, що передчасно вигулькував на світ. Навіть снігом сипнуло — лежав брудним осокориним пухом, як зухвалий відолосок зими, як студена рана на тілі землі.

Весна причаїлась — у сірій корі ґрунту, у деревах, у воді. Лише котики в лугах, зодягши хутряні кожушки, повискаювали; та ще бруньки бубнявіли, хоч і повільно, але невідступно, з кожним днем круглішали все більше, набрякали, і їхні клейкі окови, не витримуючи внутрішньої напруги, ледь-ледь лопали, виказували очам торжествуючу, зелену барву майбутньої весни.

Відійшли проліски в лісі, вже засиніли фіялки, засвітився над опалим листям лісовий сон — вайлувата й трохи смішна в певності своєї краси квітка, а дерева стояли голі і, облиті байдужим промінням, сіяли навсібіч тонкий, ледь уловимий смуток. Лише на берізках вирізьблювалось перше листячко, ніжне, мов дитяче зітхання, і з його появою помолодшли, стали одухотвореними самі берізки, де-де вкраплені в похмурий хаос дубів та грабів, і весь ліс немов здобувся на просвіток, на надію.

Повітря ж якесь безпристрасне, стримане — чому це раптом навесні забракло йому емоцій, шалу пахощів, які дурманять і п'янить, де пропала його здатність пробуджувати в людській істоті туго, мов брунька, віру в споконвічний розквіт природи? Емоції теж, видно, причаїлись, і шал весни буйний заховався десь, позирає на світ цей добродушним, спокійним зором розквітлих по озерцях та калюжках жовтих латашків...

Весну, либонь, зачарували, замовили, а тепер вона чекає й не може дочекатись на слово, яке відразу ж випустить її на волю, відімкне перед нею тереми холоду. На яке ж слово чекає вона? Хто має мовити його? Якою надприродною силою має володіти?

Травень, уже й не перший день... Одного досвітку виходиш надвір — і наче опиняєшся в іншому світі. Повітря м'яке і густе, воно влітає в твої легені, як літнього вечора, коли над стемнілою від довгих тіней травою стелиться прохолода, влітає тобі в ніздрі, в горло, в груди запах свіжоздоєного молока. Воно таке, це повітря, наче його щойно створили, народили, воно живе дивним своїм життям, тримаючи в собі тонкі стебельця туману, що виткнулися з землі й заколивались над нею, тъмянолюбисткові леза квіток, посаджених уздовж стежки, що веде в сад. Це повітря насичене чіткими, різкими звуками — во-

Ігор ШАНКОВСЬКИЙ

В КЛУБІ-КАФЕ "МРІЯ"

Зустрічали хлібом-сіллю київляни, пильнували пильноокі москвичі, виступали, частвуали, танцювали, а порозмовляти — не дали.

Представляли пильнооких дуже пильно: інженер, то "спеціаліст" немов... А киянка шепотить інтимно: "спеціаліст, від перебивання розмов..."

Домовлялись, обнімались, нагулялись, попрощались, встали — і... пішли. І радів Володя іноземний, що спільнотою мови не знайшли...

Київ, 1969

но сухо, раптово затріщить і розірветься ген там, через кілька дворів, то спалахне такою чарівливо знеможливою мелодією за хлівом, що бовваніє між яблунь. Потім знову сухий тріск, швидкий, западливий — хто це дере навпіл добротну тканину повітря то в одному, то в другому місці? Дере її завзято, нетямлячись, наче нарешті дорвався, допався, може навтішитися, випустивши на волю злого демона руїнації. І зразу ж — солодке тремтіння пристрасті, що хочеться очі заплющити й слухати. Вона сочиться в повітрі дрижачим разком, а які несподівані колінця, які переливи бажання й знемоги, любові й радості, і вся ця мелодія наче аж світиться, сяє, спалахуючи то срібними, то золотими зблисками. Здається, ці золоті разки мелодій зависають на голому брунькатому гіллі саду, можна буде піти й позбирати...

Співають солов'ї.

Чуєш їх уперше цієї пізньої весни. Повітря ворується від їхніх голосів, а що солов'їв не видно в примарному досвітку, то здається, немов це воно само співає й тьюхає, що це воно само так заходиться в екстазі.

Смутний великий місяць низько повис над землею; він наче якийсь зів'ялий і змарнілий, посилає додолу втомливе проміння, що губиться в передранішньому свіtlі. Той місяць такий по-людському виснажений, що хочеться подивитися на нього раз і вдруге, а потім ще — наче аж здивувавшись і усміхнувшись йому...

Після цього досвітку весна вже не таїться — тепла й зелені прибуває, наче розіллялося одне й друге повінню, ество твоє довірливо розкривається назустріч сонцю, а туга брунька душі поволі розпускається, ростуть на її брунатній гілці листочки, і вітрець, налітаючи, лоскітно гладить, ледь чутно шелестить... Чому б тобі не уявити, що будь-якої миті може прилетіти на ту гілку весняна пташка і заспівати?...

Збірка "Запах кропу"

Дороге українське громадянство!

Ласкаво просимо всіх на традиційний

Полтавський Вечір

який відбудеться

у суботу, 9-го травня, 1970 р., о годині 8-ї вечора в

CONTINENTAL BALLROOM

2487 Lakeshore Blvd. West — Toronto 14 (Mimico)

В цікавій програмі бере участь одумівська молодь: Хор "Молода Україна", ансамбль бандуристів ім. Гн. Хоткевича, керівник В. Родак і танцювальна група "Веснянка", кер. М. Балдецький.

На вечорі гратиме добірна оркестра АНДРІЯ КОННА.

Для вас буде приготований багатий і смачний буфет з українськими традиційними стравами: полтавські галушки, пироги і вареники та холодні і гарячі напитки.

Вас обслуговуватимуть дівчата в народніх строях.

Всіх сердечно вітатимемо.

КОМІТЕТ ПОЛТАВСЬКОГО ВЕЧОРА.

CONVERSATIONAL UKRAINIAN

Третє доповнене видання підручника розмовної мови — *Conversational Ukrainian* — д-ра Яра Славутича, професора Альбертського університету, недавно вийшло в світ у видавництві Гейтвей Паблішерс. Це видання доповнене фонетичним розділом, картою України, видом Св. Софії, та портретами Т. Шевченка, І. Франка тощо. Набувати в Українській книгарні в Едмонтоні.

"ПОЛУМ'ЯНЕ СЛОВО"

Збірник критичних статей про поетичну творчість Яра Славутича вийшов у світ наприкінці минулого року в Українській Видавничій Спілці (Лондон, Англія). Автори — Микола Щербак і Володимир Жила. Уміщено також уривки з багатьох рецензій на твори поета, віршові присвяти,

дружні шаржі тощо. Ціна 1 прим. — 1.25 дол. (з пересилкою). Замовляти:

SLAVUTA PUBLISHERS
72 Westbrook Drive, Edmonton 76, Alberta, Canada

УКРАЇНІКА В КАНАДСЬКОМУ ЖУРНАЛІ

Канадський літературно-науковий квартальник Canadian Literature, що його видає Університет Британської Колумбії у Ванкувері, в своїй останній книзі (ч. 42) вмістив два українські матеріали. Друкуючи добірку з творів поетів Канади, що пишуть різними мовами, журнал відкриває її балядою "Хатина" Яра Славутича в перекладі Майри Гаас (оригінал у книзі "Трофеї", 1963, стор. 143). Серед статей уміщено рецензію проф. Яра Славутича на нову англомовну книгу д-ра М. Мандрики — "Історія української літератури в Канаді". Це вперше за своє десятирічне існування цей журнал уміщує україніку.

ЮВІЛЕЙНА ЗУСТРІЧ ОДУМІВЦІВ США Й КАНАДИ

ПРИСВЯЧЕНА 20-ЛІТТЮ ОДУМ-у,

відбудеться

3, 4 і 5-го ЛИПНЯ 1970 р. у відпочинковій оселі "КИЇВ",
Канада.

ПРОГРАМА ЗУСТРІЧІ:

П'ЯТНИЦЯ, 3-го ЛИПНЯ:

ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ ОДУМІВСЬКИХ МИСТЕЦЬКИХ ГРУП США І КАНАДИ

о 8-ій год. вечора в авдиторії Central Technical School
на розі вулиць Harbord and Lippincott в Торонті.

В програмі: Ансамблі Бандуристів з Торонта, Чікаго і Філадельфії, хори з Торонта, Монреалю, Чікаго і Міннеаполіс, танцювальні групи з Торонта, Філадельфії, Монреалю і Чікаго, струнна оркестра з Чікаго, сольові співи тощо.

КОНФЕРАНСЬЄ — М. ПОНЕДІЛОК.

СУБОТА, 4-го ЛИПНЯ:

Міжфіліяльні спортивні змагання з відбиванки та легкої атлетики на оселі "Київ" від 11-ої години дня.

БЕНКЕТ І ЗАБАВА

6 год. веч. в залі при 3625 Cawthra Rd., Cooksville (біля Торонта).

Промовлятимуть: Вален. Родак з Торонто і Ол. Коновал з Чікаго.

В мистецькій частині співи, тріо, квартети, тощо.

Оркестра: Василенка з Веланд.

НЕДІЛЯ, 5-го ЛИПНЯ:

О 10-ій год. ранку Польова Служба Божа на оселі "Київ" з участию катедрального хору. — Спільний одумівський обід. — Дефіляда одумівських відділів. — Концерт. — Фінальні спортивні змагання на чашу ОДУМ-у. — Весела ватра.

По докладніші інформації звертатися до місцевих філій ОДУМ-у.

Закликаємо все українське громадянство до масової участі!

ЮВІЛЕЙНИЙ КОМИТЕТ.

Артур ГЮНТЕР

МОЯ МАТИ

ВІД ПЕРЕЛАДАЧА. Часто доводиться чути нарікання, що люди стали егоїстами, дбають тільки про свої матеріальні вигоди, а на чужі злідні не звертають уваги. Безперечно, таких — багато; але ж не всі люди — такі. Для прикладу подаю тут дещо скороcheno описание життя пані Мінні Гюнтер, написаний її сином. Мінні Гюнтер була іменована АМЕРИКАНСЬКОЮ МАТІР'Ю 1967 року.

Ч **

В 1907 році молодою слабенькою дівчиною (90 фунтів) в Мільвоки вона познайомилася на вправах церковного хору з Едгаром Гюнтером, що був тоді студентом лютеранської семінарії.

Через 4 роки, закінчивши науку, Едгар посвавтався до Мінні. Зустрівши її, він випалив: "Я още одержав запрошення їхати в Аризону місіонером до індіян Апашів. Поїдете зо мною?"

На другий день після вінчання вони поїхали в Аризону, везучи все своє добро: кухонну піч, де-що з одежі, Біблію та ще трохи книжок, в тім числі книгу рецептів для замовлення різних ліків.

Перше їхнє помешкання складалося з двох кімнат у чотирикімнатному дерев'яному будинку лютеранської місії.

Мінні взялася за роботу. Вона навчилася їздити верхи, так що могла супроводжувати свого чоловіка в його подорожах по долинах і горах індіанської резервації в 1.666.000 акрів. Вони обое вивчили мову індіян племені Апашів, а Мінні навчилася грati на піяніно та на малому переносному органі під час церковних відправ. У своєму невеликому помешканні вона на протязі багатьох років провадила недільну школу й біблійну клясу.

Під час епідемії, що забрала багато жертв, особливо дітей, вона навчилася ходити за хворими. Скільки тут треба було рицини, епсомської солі, скунсового масла, мазі, меду й води, фланелевих ковдр, укривал, простирадел, подертих на бандажі... і любові!

Мої батьки з жахом довідалися, що індійці вважали за злій знак, коли народжувалися близнята або каліки і убивали одного з близнят і калік. Мати прийняла багатьох таких дітей у свій дім. Вона вирішила зробити притулок для дітей-сиріт. Перше дитинча вона поклава в коробку з-під яблук у кутку однієї з їхніх двох кімнат. З такого скромного початку виник притулок, що розрісся в заклад на 37 дітей з бідних чи розбитих родин. За 25 років у ньому перебувало 980 дітей.

Через 6 місяців після приїзду до Аризони тато зробив кілька столів і лавок. Мати переписала на машинці декілька копій "підручників" для читання, писання, аритметики й релігії. Тоді вона розпочала в своєму домі школу на 16 дітей. Опівдні вона давала їм гарячу їжу. Дівчат вона вчила та-коjk шити, пекти хліб і садити городину.

Нині школа має великий, гарний будинок на 285 дітей, а кляси від дитячого садочку і аж до повної середньої школи (Гай Скул).

Роблячи це все, мати виховувала в той же час і власну родину. Вона мала дев'ятеро дітей, всі народжені без допомоги лікаря чи шпиталю. Та-то був за акушерку.

Мої батьки виховали трьох апашських дітей: двох дівчат і одного хлопця, що були з раннього дитинства як наші сестри й брат, жили у нас, мали однакову з нами їжу й віру. Пізніше одна з моїх апашських сестер померла; мати виховала її сина; він тепер у Вієтнамі.

Апаші так полюбили мою матір, що звуть її "Шіма", що означає: "моя маті". Ніяке життя не проходить без горя. Моя старша сестра померла від рака. Коли під час 1-ої Світової Війни вибухла ненависть до людей з німецькими прізвищами, військова влада арештувала моого батька і ув'язнила його в Форт Апаш. Мати залишилася сама, щоб породити четверту дитину. Проте її віра ніколи не захиталася.

Як вона умудрялася на 60 долярів татової місячної платні годувати й одягати всіх нас, я не можу зрозуміти і досі. Але у нас завжди було досить їсти; ми мали великий город. Навіть під час депресії, коли люди тікали з посушливих районів у Каліфорнію і по дорозі переходили через Вайтрівер, мати мала чим поділитися з ними. Вона бувала казала: "Ми просто покладемо ще бобів у горщик".

З допомогою матері тато збудував 4 церкви в околицях Вайтрівер.

Одного разу йому запропонували посаду професора в коледжі, але він волів залишитися на резервації, не дивлячись на тяжкі умови життя. Я знаю, що не раз би тато прийшов у відчай, якби його не підтримувала моральна сила моєї матері. Належне слово у відповідний час. Усмішка. Зауваження.

Сім літ тому стомлене тіло моого батька відійшло на вічний спочинок.

Праця моїх батьків була не марна. Всі мої сестри — господині й матері. Одна — сестра жалібниця, дві — вчительки. Один з моїх братів — полковник, другий — управитель торговельного відділу великої фірми, третій — інженер, я — пастор на індіанській резервації і намагаюся йти дорогою моого батька й матері.

Маючи вже 77 років, мати все ще працює. Щотижня вона відвідує шпиталь; щотижня її двері відчинені для цілого потоку індіян, що приходять до неї, щоб розказати свої проблеми: сварлива пара, п'яница муж, голодна людина; дитина, якій треба допомогти, щоб могла вчитися... Oprіч мене ніхто не знає, що зного злідненого заробітку вона допомогла одній дівчині стати медичною сестрою.

На свій останній день народження вона забажала передусім гімнастичне знаряддя; вона поставила його на спортивному майдані, напроти моєї церкви.

Кінець-кінцем мати має 4 правнуків і 22 внуків. Вона й батько всіх своїх дітей посилали до коледжу. Спітайте її, як вона управлялася з своїм потомством, і її відповідь буде наукою на сьогодні й на завжди: "Годуй їх, люби їх, дай їм до-

ЛЕГЕНДИ РІДНОГО КРАЮ

МІСТО НА СЕМИ ГОРБАХ

Є на землі багато міст, а ще більше цікавих легенд, та, мабуть, не знайдеш жодного, де б так переплелося легендарне і казкове з реальним і історичним, як у нашому Києві. Чи то йдеш Ярославовим містом, чи градом Володимировим, чи на Ольжиному подвір'ї — зустрінеш багатиря, що як дві краплини води схожий на Добриню. На Кожум'яках, де дужів Микита, пустують нині київські хлопчаки — такі ж запальні й відчайдушні. Не побоявся колись юний киянин перепливати Славутич під стрілами печенізькими, щоб привести підмогу княгині Ользі. А що теперішнім плавцям Дніпро? Дарма, що забороняють... Не подумайте, що в Києві перевелися Бояни, чи ви не зустрінетесь з Олімпієм або Нестором. Не бійтесь, коли в одній із теперішніх красунь раптом упізнаєте київську відьму. Адже ж з лиця вона була зовсім не такою, якою її представляли світові церковники. Вродлива, мудра і хитра жінка: навіть без чар вона могла що завгодно робити з чоловіками. Хіба немає тепер таких?

Я прийшов у Київ не з порожнім серцем. Моя Мала Бугайка була і є для мене найкращим місцем на світі. Хіба є ще такий Вишногір, як у нас? Чи Круглик? А Глибоке провалля? А які берези у баби Антонихи! Усвідомлювалося це тоді, коли ворог забрав усе в свої лабети. То що ж — рости для того, щоб стати рабом? І короткі літні ночі ставали страшенно довгими, коли пасли коней в Круглику. Ми, дітвора, щільним колом тулилися до невеличкого вогнища, боязно озираючись в темряву ночі, де час від часу було чути якийсь плач і чийсь стогін.

— Чуєте, як мати плаче, — сторожко говорить дід Димко. — Ач, донька стогне. Шукають одна одну...

— Як то шукають, діду

— Їх душі шукають одна одну, бо загинули від рук моголів різною смертю...

І все те було таємниче, значуще, багато в чому не зрозуміле, і лише значно пізніше знаходилися справжні факти. Запам'яталося з дідових розповідей, що колись тут було село, на яке напали моголи, почали грабувати і палити все (так як зараз фашисти роблять). Схопили вороги доньку, почали її руки заламувати. А мати вискочила з палаючої хати з серпом і вбила ворогів. Та не змогли вони врятуватися, бо прискачили інші моголи. Вирвалася донька і забігла у хату, що зараз же й завалилася; згоріла дівчина у полум'ї. А матір вороги повісили на дереві. Ось тепер вони і шукають одна одну і не можуть знайти.

бури християнську основу, змішай це все з дисципліною, — і можеш битись об заклад, що вони будуть на добрій дорозі". Переклав Б. Мартос

(Translated from "Guidepost" Magazine, May 1968, copyright 1968 Guideposts Associates, Carmel, New York).

Легенда? А тоді то була страшна правда. Згороило село, знищили людей, погнали в полон. А хіба з нами не мало таке статися? І тепер у Бугайці вам розкажуть, як над селом збили фашисти нашого літака, а покаліченого літуну підібрали і переховували селяни, виходили його, як згодом цей літун прислав у село листа, в якому писав, що хоча і втратив ногу, та все ж громить ворога.

А як же з легендою про Круглик? Вже значно пізніше, студентом блукав я переораним під кукурудзу полем, подибував та визбирував якісь уламки, черепки... Виявляється, на місці Круглика в VIII-XII століттях вже існувало село, знищене монгольською навалою. Та інтерес легенди не лише у тому, що завдяки їй вдалося знайти село. Адже досі у жодному письмовому джерелі воно не згадувалося.

Саме відтоді і з'явився в мене інтерес до народних переказів та легенд. Звичайно, самих усніх розповідей було не досить. Довелося звертатися до історичної літератури. І все ж лишається ще багато нез'ясованого. Взяти хоча б село Гореничі під Києвом. Є оповідання, буцімто його назва пов'язана зі змієм Гориничем. Чи він там жив, чи бився з кимось із київських витязів, невідомо, бо бій зі змієм і Добрині і Кожум'яки триав на березі Дніпра, а Чоботька — на березі Печери. Цікава постать сестри Володимира Великого (а за деякими розповідями — доньки) Орини чи Ярини теж не досить яскраво вимальовується. Відомо, що вона не погодилася з прийняттям християнства і виступила проти політики Володимира Великого. Спочатку вона організувала капище (храм поганський) в районі сучасного міста Ірпеня біля священого дуба. Воїни Володимира зрубали того дуба — залишився Яринин пень — звідси Ірпень-Ірпінь. Проте Ярина не вгамувалася і перебралася в задніпровські ліси на Десну в урочище Бурилове і на горі поставила свій храм. Коли і тут почали переслідувати княжі служки, вона запалила величезне вогнище і згоріла там разом зі своїми послідовниками. І дотепер існує ця гора і мешканці навколоїшніх сіл називають її Ярининою і пам'ятають про події, що сталися багато років тому.

Легенду про хитрих київських мужів, які обдурили печенігів під час облоги Києва, влаштували штучні криниці з киселем і затіркою, я почув від своєї пррабби, баби Марфіни. Вже пізніше з літературних джерел з'ясувалося, що це було не в Києві, а в місті Білгороді (сучасне село Білгородка під Києвом). У легендах часто той самий герой діяв одночасно в різних місцевостях, значно віддалених одна від одної. Так всім відомий Ілля Муромець з російських билин має свого двійника Іллю Муровецького в українських переказах. Всі знають рязанського Альошу Поповича і мало хто чув про Олексія Поповича з Пирятину. Таких прикладів можна навести чимало.

B. Нероденко

"Україна", 1970 р.

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ І ПРАЦІ

ВИБОРИ УПРАВИ

В неділю 22-го лютого б.р. відбулися річні збори філії ОДУМ-у в Лондоні, де була вибрана нова управа філії.

Голова Григорій Яремченко відкрив збори. Вибрано президію зборів: голова Ліда Матвій і секретарка Ліда Тищенко.

Звітували: голова — Г. Яремченко; скарбник — Леся Коба, культурно-освітній референт — Ліда Матвій і спортивний референт — Дмитро Співак.

Вибрано було нову управу філії в такому складі:

Голова — Дмитро Співак, заступник голови — Ліда Тищенко, секретарка — Ліда Соцан, скарбник — Раїя Толмачов, культурно-освітній референт — Галия Коба, спортивний референт — Павло Яремченко.

Ревізійна комісія: Василь Володченко, Ніна Матвій, Володимир Тищенко.

Дорадники ТОП-у: Борис Яремченко, Микола Співак, Віктор Кошарний.

Григорій Яремченко

ЗУСТРІЧ

В понеділок 2-го березня 1970 року відбулася зустріч членів ГУ ОДУМ-у та управи філії ОДУМ-у в Торонто з редактором журналу "Молода Україна".

Пан Л. Ліщина представив всіх членів управ редакторові п. М. Гавришу.

Пан Гавриш розповідав нам про практичну організацію журналу, працю в ньому, зв'язки з авторами, підбір матеріалу, зацікавлення і проблеми, що постають в процесі роботи. На всі питання, зацікавлених присутніх, п. Гавриш докладно відповідав,

пояснюючи, яка відповідальна, цікава і нелегка робота над журналом.

Після запитів і дискусій присутні висловили подяку редакторові за його інформацію.

Ця зустріч була корисна — воно зблізила членів управ з журналом. Ми сподіваємося, що після неї більше молоді зацікавиться своїм журналом і свою активністю участию допоможе йому збільшуватись і розширюватись.

Люба Цибенко
секретарка ГУ ОДУМ

ДОБРИЙ ПРИКЛАД

Одумівка Антонина Степова віддала і поздоровила колишнього свого вчителя проф. Бориса Мартоса з 90-им роком його народження. Проф. Б. Мартос був прем'єр-міністром УНР.

Цим Антонина виявила, що добре засвоїла одну з найголовніших засад виховання одумівців, а саме: пошану до старших. Це приклад гідний наслідування.

Антонина Степова на відвідинах у проф. Бориса Мартоса.

СЛОВО ВІД ОДУМ-У

на поминальній трапезі
бл. п. Єпископа Олександра,
17-го лютого 1970-го року

Ваше Блаженство Митрополит Іоан, Високопреосвященніші Владики, Всечесніші Отці, Представники Українських Централь, Дорога Жалобна Громадо!

Об'єднання Демократичної Української Молоді висловлює глибоке співчуття родині покійного та Українській Православній Церкві з приводу передчасної невіджалуваної втрати, смерті Єпископа Олександра. В особі покійного Владики ОДУМ втратив не лише духовного опікуна, але й приятеля української молоді, який розумів сучасні проблеми української молоді поза батьківщиною. Його вирозумілі й завжди теплі слова й поради для одумівської молоді залишаються назавжди в історії української молоді взагалі, а одумівського руху зокрема та будуть інспірацією й дорожкозам у нашій тяжкій праці для добра української молоді, нашої рідної церкви та нашої поневоленої, але завжди воюючої України.

I. Павленко

ЮНІ ОДУМІВЦІ НА САНКАХ

Раненько в неділю 2 лютого ц.р. група наших юних та десяток старших одумівців зібралися під проводом трьох батьків на прогулку. О десятій годині ранку автобус від'їхав до містечка Будбріджу, де повітря свіже, а гори високі. В автобусі було весело. Старші дівчата співали знайомих пісень, а молодші тягнули за ними, як могли.

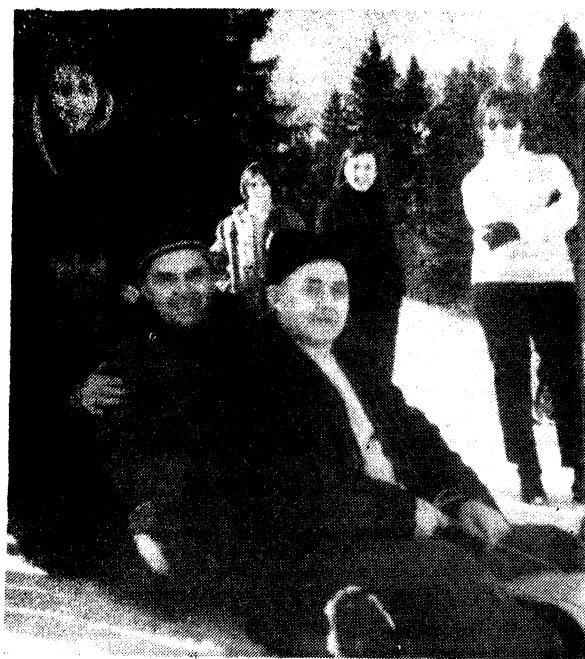
Приїхали ми на місце перед одинадцятою годиною. Швиденько повиходили з автобуса. Нетерпляче поглядали діти на гори. Але мусіли слухати п. Данильченка, організатора цієї поїздки, коли він читав нам розпорядок дня, і наказував молодшим, щоб трималися своїх виховників і нікуди без дозволу не відходили. Отже, всі були чесні.

Цілий ранок ми спускалися на санках. В повітрі лунали дзвінки дитячі вигукки. Але ж хлопці, як хлопці, завжди люблять себе показати.

Наблизився час обіду. На сві-

Молоді й "наймолодші" одумівці

жому повітрі скорше надходить апетит. Один по одному або групами всі швиденько повернулися до автобуса. Голодні стояли в черзі, очікуючи обід.

Смачно поївши, діти знову гайнули на гори. Прийшовши на місце, ми вирішили зробити групову знимку. Вишикувавшись у лінію, ми чекали сигналу. Пан Данильченко махнув руками: раз! два! три!, але з того нічого не вийшло. Нас завернули. Після

двох невдач нарешті вдалося — на поданий сигнал всі рушили, як один. Той, котрий найдальше поїхав, дістав нагороду.

Знову всі стали спускатися, як кому захотілося. Високі гори не були на перешкоді молоді. Навіть найстарші, які були з нами, не сиділи, і своєю завзятістю не відставали від дітей.

Наближалася четверта година, і вже веселі голоси лунали з автобуса. Веселих, рум'яних і ба-

дьорих молодих одумівців автобус повертає до міста. І знову цілу дорогу українська пісня не вгавала. Прогульки на свіже повітря корисні. Цікаві пригоди сьогоднішнього дня надовго залишуться в пам'яті наших юних одумівців. Нетерпляче очікують вони наступного року і з ним прогульки.

Наталка Сандул

НАША МОЛОДЬ

В травні минулого року активна одумівка, Анна Бизько, скінчила Торонтонаський університет, і отримала диплом так званий "Дженерал бачелор оф артс" (B.A.). Анна спеціалізувалась в політичних науках, історії та географії. Цього року вона відвідує педагогічну школу (College of Education) з наміром бути вчителькою географії та історії в середній школі.

Анну знають всі одумівці Торонта а зокрема члени одумівського хору "Молода Україна". Вона охоче акомпанювала хорові на фортепіано ще на початках його діяльності. Передавши цю працю іншій одумівці, Анна і далі співає в одумівському хорі. Ми бажаємо нашій Анні всього найкращого, добрих успіхів в учителюванні та щасливого майбуття.

**М. Б.
Торонто**

Анна Бизько

РОДИННЕ СВЯТО

28 лютого ц.р. в православній катедрі св. Володимира в Торонто о. Дмитро Фотій охрестив сина Раї й Івана Мачулів малого Гриця. Хрещеними батьками були Тамара Кошарна й Олег Сандул.

О. Фотій привітав хрещених та рідних батьків і побажав їм виховати сина в православній вірі та українському національному дусі.

Прийняття відбулося в домі панства Мачулів, господарем якого був Олег Сандул.

При веселій забаві Люда Ремшітняк зібрала на пресу 17 дол. 50 цнт. З них на пресовий фонд "Молодої України" уделено 10 дол. Батькам новонародженого бажаємо здоров'я і успіху в житті, а малому Грицеві щасливо рости на втіху батькам і Україні на славу.

Всім жертводавцям шире спасиби.

Дідусь Ф. П.

ШЕВЧЕНКО – НАШ ДОРОГОВКАЗ

Минають роки, минають століття, а слава нашого найбільшого поета — Тараса Григоровича Шевченка не зменшується, не вгасає, а буйно цвіте в серцях старших і нових поколінь. Ніхто не міг передбачити, що там, у Моринцях, під солом'яною стріхою, в бідній кріпацькій родині, народиться Великий кобзар, оборонець, просвітитель і дороговказ українського народу.

Шевченко жив, живе і буде жити в українському народі, до кінця світа.

Він невмирующий тому, що розумів український народ, глибоко заглянув у його душу, жив і страждав разом з ним.

Його серце стікає кров'ю, бачачи кривду, яку українці часом завдають своїй батьківщині. Він картає тих, хто, шукаючи собі слави та розкошів, лишають рідний край на посталих хижим, ненаситним сусідам, тих, які помагають латану сорочку з сироти знімати.

"Доборолась Україна
До самого краю:
Гірше ляха, свої діти
Її розпинають;
Замість пива — праведную
Кров із ребер точать".

Поет картає тих, які зневажають своїх звичаї, занедбувають мову:

"По-московськи так і чешуть,
Сміються та лають
Батьків своїх, що змалечку
Цвенікати не навчили
По-німецьки..."

Ці слова не втратили ваги й сьогодні. Скільки ж то батьків не навчають своїх дітей рідної, української мови! Чужі мови вивчають, а свою рідну забувають.

Безхребетним, пристосованцям, які шукають розуму і просвічення в чужинців, відкидаючи великий духовий скарб українського народу, Шевченко наказує:

"У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі...
В своїй хаті — своя правда,
І сила, і воля!"

Він глузує з перевертнів, які втратили свою національну ідентичність:

"... "Добре, брате,
Що ж ти таке?"
"Нехай скаже
Німець. Ми не знаєм.
Отак то ви навчаєтесь
У чужому краю!
Німець скаже: "Ви моголи"
— "Моголи, моголи
Золотого Тамерлана
Унучата голі.

Німець скаже: "Ви слав'яни"
— "Слав'яни, слав'яни:
Славних прадідів великих
Правнуки погані!"

Шевченко звертається до втрачених, заблуканих земляків своїх. Він хоче приєднати їх до свідомого українського народу, щоб вони збагнули повну вартість свого походження, б'ю велич прадідів своїх. Закликає він і нас:

"Подивіться лишенъ добрѣ,
Прочитайте знову
Тую славу, та читайте
Од слова до слова;
Не минайте ані титли,
Ніже тї коми,
Все розберіть... та й спитайте
Тоді себе: що ми?
Чиї діти? Яких батьків?"

Шевченко в своїх творах сягає глибоко в минуле свого народу, в часи, коли козаки боронили Україну від хижих ворогів:

"Було колись — в Україні
Ревіли гармати;
Було колись — запорожці
Вміли панувати.
Панували, добували,
І славу і волю —
Минулося: осталися
Могили по полю.
Високі ті могили,
Де лягло спочити
Козацьке біле тіло
В китайку повите.

Сумує поет, згадуючи це минуле. Він бачить навколо руїни та загребущі руки ненаситних ляхів і москалів, які простягаються, щоб загарбати все від бідної сироти — України.

Краяло серце Шевченкові ще й те, що слов'янські народи, хоч і одного походження, не могли мирно між собою жити. Споконвіку Україна кривавилася у війнах з своїми сусідами — слов'янами.

"За що люди гинуть?"
Того ж батька, такі ж діти,
Жити б та брататься!
Hi! Не вміли, не хотіли —
Треба крові, брата крові,
Бо заздро, що в брата
Є в коморі, і на дворі
І весело в хаті.

Шевченко жив у тяжкі часи кріпацької неволі. Він співчував своєму народові, його пригніченню, його неволі. Свої слізози, свої думи поет вкладав у безсмертні вірші. Він не лякався нікого й нічого. Писав те, у що він вірив, хоч це було часто скептичне проти царату, проти ляхів, але завжди в оборону своєї улюбленої України.

Шевченко все своє життя тяжко терпів за те,

але це його не спиняло. "Караюсь, мучуся, але не каюсь!"

I справді; за що мав наш поет каяться?! За свою вірну, непохитну любов до своєї батьківщини? За свої щирі слова підбадьорювання, а часом і за докір своєму рідному, але іноді збитому з дороги народові?

Hi! Не мав за що Шевченко каяться! Він, як батько, збирав своїх дітей, єдинав їх в одну суцільну силу проти ворога. I за це, його мучили, за це він передчасно помер.

Але Шевченко зовсім не вмер! Його слова палають в людських серцях і нині. Не тільки в серцях українського народу, але й у всіх поневолених народів світу.

Його слова і сьогодні є цілком актуальні і стосуються нашого суспільства. Шевченко яскраво розумів людську вдачу: всі хиби, недомагання, а також добре якості. Сьогодні, в атомну епоху, читаючи твори Шевченка, бачиш, як вони безпомилково відображують теперішнє суспільство, хоча ці слова були написані більше, ніж 100 років тому.

Цим поет підкреслює, що душа людини не міняється разом з поступом техніки й науки.

Поет пише:

"У всякого своя доля
І свій шлях широкий:
Той мурує, той руйнує,
Той неситим оком
За край світа зазирає,
Чи нема країни
Щоб загарбати і з собою
Взять у домовину;"

Ці слова просякнуті правдою. Росія загарбала безліч країн, між ними й Україну. Тримає в своїх пазурах і точить живу кров з народу. Українці позбавлені волі, звичайних людських прав.

Шевченко боліє разом з своїм народом, але він вірить, що можна встati й побороти ворогів спільним зусиллям. Він вірить, що сила народу полягає в єдності і закликає:

"...Вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою, злою кров'ю
Волю окропіте!"

Але в сучасній, модерній епосі, не тільки шаблями та списами треба боротись за волю. В наші часи ми мусимо мати духову зброю. Треба в першу чергу пізнати самих себе, озбройтися знаннями. Ми мусимо бути освідченим, свідомим народом, щоб встояти проти ворога. Шевченко звертається до нас:

"Учітесь, брати мої!
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь:
Свого не цурайтесь:
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає".

Цей заклик стосується нас особливо сьогодні. Оточені різними народами та звичаями, ми мусимо стократно старатися, щоб не загубитися, щоб не потонути в чужому морі.

Учімося ж своєї рідної мови, рідних звичаїв,

історії наших предків, щоб наша батьківщина не осталася сиротою! Намагаймося всі разом пробити шлях Україні, до волі, до самостійності, щоб інші народи, дивилися на нас, як на культурний, рівноправний народ! Стараймося всі разом зберегти в наших умовах правдивий, український дух!

"Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата —
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати!
Благословить дітей своїх
Твердими руками,
І обмитих поцілує
Вольними устами!
I забудеться срамотня
Давняя година,
І оживе добра слава,
Слава України,
І світ ясний, невечерній
Новий засіяє...
Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю".

Валя Духнай, учениця 4-го Курсу, Курсів Українознавства ім. І. Котляревського при катедрі св. Володимира в Торонті.

ТАБОРОВА ПІСНЯ

(На мелодію "В понеділок рано")
В понеділок рано всі марширували:
Ліва! права! ліва! — мало не упали

У вівторок браво їздили на конях
Там ми научились, як сідлати вороних.

А в середу з сонцем ми собі майнули
Через ліс і в річці ледве не втонули.

У четвер раненько до Стелко устали
По обіді до Індійців, а на фільмі спали.

А в п'ятницю увечері ми забаву мали
Танцювали і співали, пізно полягали.

У суботу, як стемніло, ватру запалили
Менші й старші, усі разом, гарно веселилися.

А в неділю у басейні добре розважались,
Самі діти без батьків досхочу купались.

На прощання пісню вам оцю співаєм.
Пам'ятайте: через рік ми вас тут чекаєм.

(Із збірника "Вісті табору Юн. ОДУМ-у
ім. І. Котляревського").

ПОБАЧЕННЯ ЧЕРЕЗ 116 РОКІВ

Понад сто років минуло відтоді, як величний монумент князеві Володимиру Великому був поставлений на мальовничому пагорбі над Дніпром.

Кияни і численні гости столиці завжди милуються цим пам'ятником, гармонійно-стрімким і урочистим, який на віки вписався в краєвид дніпровських схилів, став одним з визначних місьcy стародавнього міста.

Та велична постать Володимира, що проникливо дивиться в задніпровські далі, відбита на численних листівках і сувенірах.

Але, чи бачив хто обличчя князя зблизька? Як виявляється, з тих часів, коли пам'ятник ще був у художній майстерні і з нього було зроблено фото, вміщене в деяких журналах 1853 року, голову Володимира ніхто, ніколи не фотографував.

Відкрити обличчя Володимира нашадкам — така ідея захопила фотокореспондента І. Лисенка. Він довго міркував, як краще здійснити свій задум — з літака, вертоліта? І раптом прийшло рішення — а що як вдатися до послуг пожежників. І ось перед нами обличчя Володимира Великого, князя київського.

(Див. на обкладинці)

З МИNUЛОГО

ПИСАНО 568 РОКІВ ТОМУ

Під час переестрації фондів бібліотеки Мукачівського монастиря виявлено надзвичайно коштовну пам'ятку початку XV століття. Нині вона зберігається в Закарпатському краєзнавчому музеї в Ужгороді. Ця рукописна книга за місцем і датою її появи на світ дісталася назву "Королівське євангеліє 1401 року".

Євангеліє було створене в селі Королево, тепер Виноградівського району, що стверджується за увагою переписувача на звороті передостаннього аркуша.

Цей оригінальний текст і вміщена після нього так звана "дарча грамота" особливо цінні: в них відбито окремі риси живої української мови кінця XV ст. З цього боку "Королівське євангеліє" має більшу вагу за відоме Пересопницьке, бо написане на півтора століття раніше. Та й взагалі це найдавніша з датованих пам'яток українського письменства на Закарпатті.

Ю. Качій
("Україна" ч. 17, 1969)

РОКУ 1719-ГО

Серед різних зразків зброї та військового спорядження запорізьких козаків, що є в державному історичному музеї УРСР, особливу увагу привертає форма на виливання куль, виготовлена з рога лося. На ній — до півсотні ямок, у яких застигав розтоплений свинець, утворюючи маленькі кулі для пістолів. Від тривалого вживання ямки стали наскрізними.

Найцікавіше в цій формі — патріотичний напис: "А нуме хлопцы славны запорожцы пули отливайте неверных убивайте свою родину и виру обороняйте. Року 1719 июня 22".

Такі "автографи" на військововому спорядженні, а надто датовані, майже не трапляються. Віднайдено лише кілька речей з написами. Виливниця ця — єдиний у своєму роді експонат.

На жаль, не відомо, де й коли відшукали цю річ та хто був її власником у минулому.

В. Сидоренко, зав. від. музею
("Україна" ч. 43, 1969)

—о—

I. Алчевський, соліст Великого московського театру, вславився за дореволюційних часів як видатний співак і виконавець. Українець за походженням, він організував у Москві український драматичний гурток "Кобзар", до участі в якому залучив багатьох оперних співаків та артистів драматичних театрів.

1912 і 1913 років Алчевський з успіхом виступав у Франції. На концертах поряд з творами західно-європейських та російських композиторів, він виконував багато українських пісень, які справляли незабутнє враження на слухачів і дістали найвищу оцінку музичних критиків.

ВИПАВ РЯДОК

В ч. 177 нашого журнала на стор. 9 випав рядок з прізвищем автора поданих віршів. Написав їх Левко Ромен. Вельмишанового автора і читачів перепрошуємо за недогляд.

Редакція

Т. Шевченко

Чигирик з Суботівського
шляху

Акварель

ХЛІБ ДРЕВНІХ МАЙЯ

Релігійні легенди деяких європейських народів твердять, буцімто першу людину було зроблено з глини, древні ж майя вважали, що вона була з кукурудзи. Кукурудза, іхня головна іжа, разом з птицею кецаль з її довгими хвостовими пір'їнами становили головні елементи цивілізації майя.

Цілком імовірно, що люди вперше почали вирощувати кукурудзу саме на території, населеній майя. Тридцять американських спеціалістів — археологів, етнографів, ботаніків, зоологів, географів та геологів, працюючи під керівництвом Річарда С. Мекніша, протягом трьох років (1961-1964) вели широкі дослідження у великих долинах Південної Мексики, особливо в долині Теуакана, визначивши близько 400 пунктів із слідами людських поселень. Знахідки в печерах привели їх до висновку, що дванадцять тисяч років тому тут існувало організоване первісне суспільство. Люди користувалися кам'яними знаряддями, переселялися з місця на місце у пошуках іжі.

Серед усього іншого в печерах долини Теуакана знайшли і рештки кукурудзи — зерно, листя, порожні качани (в шести печерах знайдено понад 20 тисяч качанів). Досліди показали, що

одна із скам'янілих решток — це дика кукурудза, а інші — культурний сорт, який з'явився там приблизно за 5200 років до нашої ери, коли місцеве населення займалося землеробством, користуючись вже більш удосконаленими знаряддями з обтесаного каменю та кісток диких тварин.

Це відкриття внесло ясність ще в одну загадку, яка залишалася нерозкритою до наших днів: дика кукурудза з долини Теуакана — прамати всіх її культурних сортів.

У древніх майя була цікава легенда (імовірно, більш древнього, тольтекського походження) про те, що людина стала людиною завдяки кукурудзі. Легенда розповідає, що в сиву давнину кукурудза була скована у печері Синкалі, "кукурудзяному житлі".

Легенда говорить, що у той час лише особлива прихильність богів дозволяла людям знаходити іноді зарості дикої кукурудзи, і вони змушені були голодувати. На запитання, де знаходиться печера Синкалі, дозволено була тільки така відповідь: "Це відомо лише богам".

"Насправді ж і самі боги не знали, де знаходиться іхня "божественна трава", і послали на

пошуки її одного із своїх. Той дізнався, що в певній ночі "червоний мураха" заповзає в "житло кукурудзи" і виповзає звідти.

Але де це житло, він дізнався лише через п'ятдесят два роки, коли уздрів червоного мураху, що виповзав з великою кукурудзяною зерниною на спині з розколини у кам'яний горі. Тоді бог перетворився на мураху та й пробрався крізь щілину в печеру Синкалі, вщерть заповнену золотистим зерном. Бог забрав скільки міг того зерна і віддав його людям.

Але людина не повинна забувати бога, який подарував їй кукурудзу, повинна вшановувати його і дякувати йому, приносячи жертви. Інакше бог розгнівається і пошле надто велику спеку або надмір вологи, покаравши таким чином невдячних людей.

Це одна з численних легенд майя про кукурудзу. Під кінець її видно, що становище було наче й не таким уж складним, бо люди навчилися відвертати гнів богів, споруджуючи плетені комори, куди особливо врожайніх літ складали кукурудзу на час недороду.

Інша легенда майя каже, що кукурудза спочатку була скована під величезною кам'яною горою, де її знайшли мурахи. Вони вигребли під горою хід і виносили звідти дорогоцінне зерно.

Іх вистежила зацікавлена лисиця, вона скуштувала кукурудзу, і та ій припала до смаку. Поступово всі тварини оцінили цю нову їжу, і навіть людині вона дуже сподобалась. Але діставати її могли тільки мурахи.

Тоді людина попросила богів дощу допомогти їй добрatisя до кукурудзи. Троє божеств пробували розколоти гору громом та блискавками, але не змогли. Тоді їхній вождь, старий бог, що до того часу відмовлявся од своїх спроб, послав дятла простукати гору й знайти місце, де камінь тощий.

Коли це місце було знайдене, бог звелів дятлові сковатися за скелю, вергнув один з найпотужніших своїх громів і розколов кам'яну гору. Але цікавий дятел, не послухавши бога, висунув голову із-за скелі. Одна з блискавок зачепила його, і з того часу голова у дятла червона.

Жар від блискавок, посланих вождем богів дощу, був таким сильним, що кукурудза частково згоріла, одні зерна підрум'янились, інші були легенько опалені, а деякі залишилися недоторканими; тому й існують чотири сорти кукурудзи: чорна, червона, жовта й біла.

Один ченець двісті років тому писав про селян майя: "Все, що вони роблять і що говорять, такою мірою з'язане з кукурудзою, що вона вважається майже божеством. Коли вони споглядають свою мільпу, на їхньому обличчі вписане таке задоволення, всі — діти, дружина, всі насолоди забуваються, буцімто мільпа — кінцева мета їхнього існування і джерело щастя".

Хорія Матей

(Уривок з книги "Майя")

● Книги з бібліотеки Бальзака

Тисяча томів польською і французькою мовами увійдуть до нової експозиції Житомирського музею. Цими книгами користувався Оноре де Бальзак наприкінці 40-их років минулого століття під час перебування в українському селі Верхівні. У зібранні — понад тисяча томів французькою і польською мовами, серед них "Іліада" Гомера, енциклопедія Дідро, твори Шекспіра, Вольтера, Руссо, рідкісні видання з філософії, літературознавства, географії, медицини, мистецтва.

На деяких книгах збереглися познаки та написи, зроблені рукою Бальзака. 1919 року за вказівкою органів радянської влади бібліотека письменника була перевезена в старовинний костел, де письменник вінчався з Евеліною Ганською. Під час війни гітлерівці зруйнували костел. Однак книги збереглися.

ЗВІДСІЛЬ

СМЕРТЬ БІЛОГО ВОВКА

Недавно в селищі Кросс Вілддж на озері Мічіган (США) померла людина незвичайної долі, вождь індійського племені Білий Вовк. Найцікавіше в його біографії те, що Білий Вовк — не індієць. Він народився у 1887 році в Польщі, в тій її частині, котра належала до Австро-Угорщини. 1904 року молодий поляк Станіслав Смоляк, рятуючись від рекрутчини, поїхав в Америку, оселився в Детройті, а 1928 року потрапив до одного індійського племені. Незабаром, здобувши загальну шану, завдяки захистові інтересів індійців, він став його вождем. Білий Вовк створив індійський музей Сполучених Штатів, за що був нагороджений почесним дипломом Чікаського університету.

ЖАБИ-МЕТЕОРОЛОГИ

В Копенгагені видається газета для школярів. Читають її, звичайно, і дорослі. Недавно вони зробили відкриття, що прогнози погоди в шкільній газеті відзначаються більшою точністю, ніж в інших газетах. Репортер газети

"Афтонбладет" вирішив з'ясувати, що є джерелом інформації для шкільної газети. Він дізнався, що прогнози погоди для неї складають учасники гуртка наявітів однієї із шкіл. А завбачають вони погоду за поведінкою жаб.

ВІЙНА З БДЖОЛАМИ

Розведенням африканських бджіл, які дають найбільше меду, у Бразилії займається інститут бджільництва в Сан-Паулу. 1957 року одинадцять африканських бджолиних сімей залишили комфортабельні вулики інституту, відлетіли в савану. Там вони через кілька років розплодилися так, що перетворились на справжнє стихійне лихо. Агресивні бджоли стали причиною смерті кількох чоловіків і знищили велику кількість коней, собак, котів, свиней та індиків. Одного дня рій бджіл напав на групу дітей, і поліції довелося пустити в хід огнемети, аби відігнати небезпечних комах. Щороку зона поширення африканських бджіл збільшується на 300 квадратних кілометрів. Тепер уряди Колумбії, Мексики і Аргентини обговорюють

рюють проблему: як захистити свої країни від цих підступних ворогів.

КОРОЛІВСЬКІ ПРИМХИ

Англійська королева Єлизавета I (1533—1603), за твердженням її сучасників, була надзвичайно чепурна. Недавно один англійський історик знайшов рукопис XVI століття, в якому є такі рядки: "Нішо не любить королева так сильно, як чистоту. З цієї причини вона кожного місяця приймає ванну. І їй зовсім байдуже, потрібна їй справді та ванна чи ні..."

СІЛЬ І ДЕРЕВО

В Гамбурзі та інших містах Західної Німеччини почали гинути дерева на вулицях. Причину знайшли швидко: взимку тротуари часто посыпали кухонного сіллю — аби прискорити танення снігу та льоду. (Подекуди на кожний квадратний метр тротуару висипали за зиму до двох кілограмів солі). І вона просочувалася у ґрунти. А коли в соках листяних дерев кількість солі перевищує один процент, вони гинуть.

ПАШКА-ЧЕРЕПАШКА

Розповіді самовидців

Одного разу, повернувшись додому з праці, я лягла відпочинути і непомітно задрімала. Прокинулася від дивного почуття, яке відчуваєш, коли на тебе хтось пильно дивиться. Я розсплющила очі і побачила між черевиками під канапою витягнуту черепашину голову. Черепаха дивилася на мене застиглими гіпнотизуючими очима. Я вирішила, що черепаха заблукала до мене від сусідів, а потім забула випровадити непрошенну гостю. Через кілька днів, заскочивши в обідню перерву додому, я побачила вужа, який вигинаючись, намагався дістатися до напіввідчиненої шафи.

Ще мить, і я почула приглушений писк, а в зубах вужа мелькнуло мертвє мишеня. Уж блискавично зник зі своєю здобиччю під канапою, де була нора.

"Так от кого я бачила того вечора" — подумала я. З того часу вуж залишився у мене жити.

Минали дні. Тепер вуж показувався частіше, але, як і раніш, коли я входила до кімнати, він поспішав під канапу. Йдучи до праці, я залишала йому у кухні молоко, а коли поверталася, мисочка була завжди порожня. Поступово ми привикли одне до одного, і уж став їсти і при мені.

Незрозуміло, як він угадував мій настрій. Якщо я була чим небудь заклопотана або стурбована, Пашка (так я в думці називала вужа), заповз під канапу і дивився на мене звідти. Якщо ж я забувала залишити ранком молока, то, повернувшись, бачила зникаючий в норі темний хвіст: вуж не хотів мене бачити. Тоді я наливала йому молока або давала дрібно порізану ковбасу, найулюбленішу його страву, але Пашка все одно не їв, хоч і починав вертітися навколо. А ранком мисочка знову була порожня і вуж по-старому спокійно повз за мною, проводжуючи до дверей.

Якось я впустила на підлогу трикутника і нахилилася за ним під стіл. Пашка миттю обкрутився навколо моєї руки. Це було так несподівано. Такий неприємний був дотик до руки холодного, шорсткого тіла, що я злякавшись з силою струснула вужа на підлогу. Пашка міцно удариився. Він ледве заліз під канапу і того дня більше не показувався.

Іноді було цікаво спостерігати, як Пашка, ніби футбольіст ганяє і підкидає по підлозі коточок ниток. Він грав у "м'яча" як поїнятий. Це був справжній спорт! Його граціозні підскоки і точність ударів були дивовижні. Перед тим, як випав перший сніг, Пашка зник.

Минула зима. Наприкінці березня, у вільний день, прийшовши з базарю, я знову побачила Пашку. Скрутившись клубочком, він лежав на підлозі, гріючись на сонці. І знову все пішло, як і перед тим, ніби Пашка нікуди не зникав. Гостей він не любив, і як хтось приходив, залазив під канапу.

Колись на роботі, чекаючи геолога, щоб уточнити з ним неясну границю геологічного контура, я на аркушіку паперу намалювала Пашку. Піді-

йшовши, геолог пильно подивився на мій малюнок.

— Недавно ми таку вбили, — сказав він.

— Як то вбили? — не зrozуміла я. — Адже це невинний вуж. Він живе у мене вже два роки, п'є молоко, бере з рук живих мух, врятував від мишай...

— Отруйна гадюка живе у вас, розумієте? Змія, ефа!...

І тільки тепер я раптом зрозуміла, що вуж зовсім не такі, що у них інше зафарблення і форма голови інша. Вуж Пашка — ефа!!! Ефа...

Тієї ночі я не очувала дома, а ранком телефонувала, щоб забили нору.

Нору забили фанерою, але гадюки не знайшли. Напевно Пашка заповз під підлогу на ранковий прохід. Десь у глибині душі я раділа, що Пашка залишився живий. Кілька днів я чула, як ночами шурхотить фанера: Пашка бився об неї то настирливо і голосно, то тихо і якось безнадійно... Я знала, що він голодний і, напевно, скучає. Мені чомусь здавалося, що Пашка не може вкусити мене: адже ми були потрібні одне одному. І я не витримала. Через тиждень, ідучи в геологорозвідчу партію, перед тим як замкнути помешкання на ключ, я відірвала фанеру: живи, Пашка, оберігай від мишай книги!...

Через кілька місяців я повернулася з експедиції, відкрила двері і злякана відсахнулася: біля порога лежав мертвий Пашка. Від чого він помер?

Мені було сумно. Я звикла до того, що Пашка поруч. І для мене він ніколи не був страшною, отруйною гадюкою. Він просто був моїм другом — вужем Пашкою.

А. Ковалева, топограф
(*"Наука и жизнь"*, 1969)

ДУМКИ ОСІВ ВЕЛЬМИ ВЧЕНИХ, ОСВІЧЕНИХ І ТАК СОБІ

Старість для неуків — зима, для вчених — час жнів.

(Професор Пантофля)

Старі й комети мають шану за те саме: за довгу бороду і гадану здатність віщувати події.

(Свіфт)

Журно не від того, що насувається старість, а що молодість минає.

(А. Дюма-син)

Молодість, мов той жайворонок, має свої вранішні пісні, старість подібно до соловейка, повинна мати свої вечірні пісні.

(П. Бові).

Очі юнака палають вогнем, але очі старців випромінюють світло.

(Верлен)

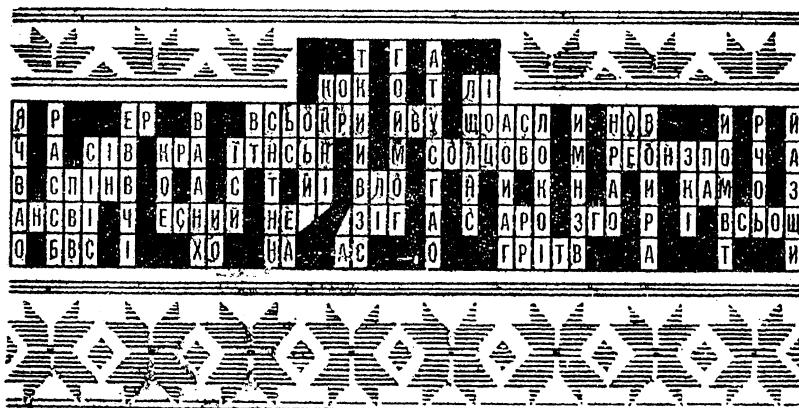
Лице полководця прикрашають шрами, лице асистента — зморшки.

(Сторчеус, асистент).

Старість створена для гіркот, але вона має бути досить розсудлива аби зносити їх покірливо.

(Вольтер).

НА ДОЗВІЛЛІ

О. Лобас

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ МУЗИКУ?

- Хто написав першу українську оперу і як вона називалася?
- Назвіть одну з найпопулярніших ліричних пісень, створену К. Г. Стеценком на слова поета В. Самйленка.
- Як називається один з найкращих в дитячій хоровій літературі збірник народних пісень, оброблених Л. М. Ревуцьким.
- Назвіть ім'я видатного українського композитора, основоположника української класичної музики.
- Який український композитор написав оперу "Лісова пісня (за сюжетом твору Лесі Українки).
- Який видатний австрійський композитор теоретично обґрунтував і утвердив у музиці класичну форму симфонії і квартету?
- Який літературний твір покладено в основу опери В. Верді "Травіята"?
- Яку симфонію Л. Бетховена виконують оркестра, хор і солісти?
- Що таке опера?
- Як називається вокальний або інструментальний музичний твір з таким ритмом акомпанемента, що нагадує погойдування човна або плескіт води і весел?
- Як називалися в Україні мандрівні співці-поети, що виконували свої твори в супроводі музичних інструментів?
- Якою піснею починається опера М. В. Лисенка "Наталка Полтавка"? Хто її співає?

ЧИ ЗНАЄТЕ КОТЛЯРЕВСЬКОГО?

На вишиванці

Затушуйте тридцять дві кліточки з літерами на вишиванці-головомці так, щоб вони разом з раніше затушованими кліточками утворили цифри. Якщо ви це зробите правильно, то по літерах, що залишилися в незатушованих кліточках прочитаєте рядки з вірша Івана Франка "Котляревський". Що означають затушовані цифри?

М. Литвин

ЗАБАВНІ ЗАДАЧІ

ПЕРЕПРАВА ЧЕРЕЗ РІЧКУ

Невеликий військовий загін підійшов до річки, через яку треба було переправитись. Міст поламаний, а річка глибока. Що робити? Раптом офіцер помітив біля берега двох хлопчиків, які гралися в човні. Але човен такий малий, що в ньому може переправитись тільки один солдат або тільки два хлопчики — не більше! Проте всі солдати перевелися через річку саме на цьому човні. Яким способом?

Розв'язайте цю задачу "в думці" або практично, використовуючи дамки, сірники або що-небудь інше, пересуваючи їх на столі через уявлювану річку.

ЗАГАДКИ

Розісланий килим, розкиданій горох. Ні килима не підняТЬ, ні гороху не зібратЬ.

Біла, а не сніг; зелена, а не лист; кучерява, а без волосся.

Стоять вила, а на вилах барилло, а на барилі кивало, на кивалі моргало, а на моргалі гора, а на горі ліс.

Летів горобець через хлівець та все вгору — хур-хур!

Що стоять посеред Києва?

ВІДПОВІДЬ НА РЕБУС В Ч. 177

(тр)ой(ка) (м')я(ч) ді(жа) в ч и (яли)на пол(е) (с)тав ка(в)а (ку)зов

(к)уть ме(ч) не(бо) (л)е(на) (г)талка

Пісня Наталки з опери "Наталка Полтавка"

Ой, я дівчина Полтавка,

А зовуть мене Наталка.

N. - J. SPIVAK LTD.

R. R. 1,

LONDON, ONTARIO

(Pre-mix concrete)

ГУМОР

Лекція кулінарії

Лектор: — Запам'ятайте, що в доброго кухаря нічого не пропадає.

Якщо, скажімо, після бенкету залишилася недоїдена тушкована морква, то боронь Боже її викидати! Дещо додавши, з неї можна спекти непоганий пудинг. Запитання є, панове?

Голос з місця: — Так. Що робити, коли залишиться недоїдений пудинг з недоїденої моркви?

— о —

— Чому ви не бажаєте зробити щеплення проти віспи?

— Нізащо не дозволю!

— Але чому?

— Тому, що мій батько помер на третій день після щеплення.

— Од віспи помер?

— Ні, він упав з шостого поверху.

АРКА ЗАХІД

2282 Bloor Street West

Toronto 9, Ontario

Tel.: 762-8751

В нас можна набути книжки, українські часописи та журнали, пластинки, друкарські машинки, різьбу та кераміку, полотна, нитки і вишивки.

Маємо великий вибір дарунків на різні окazii.

Просимо ласкаво нас відвідати!

ПОТРЕБУЮТЬ ДОПОМОГИ

Вінніпег (СКВУ-ПІК) — У зв'язку з недавнім землетрусом у Югославії, який захопив район Баня Лука, понад вісім тисяч українців потерпіли втрати.

Секретаріят СКВУ одержав останнім часом докладніші інформації про ситуацію, в якій опинилися українці в згаданому районі. В самому місті Баня Лука, як нас інформують, потерпіли місцеві українці. Пошкоджені українські церкви. Щоб уможливити допомогу із зовні, югославський уряд видав закон, що на протязі наступних шести місяців допомога з-за кордону не підлягає уподаткуванню чи митним оплатам. У листах з Баня Луки запитують, чи можуть надіятися українці в Баня Луці допомоги від українців Канади та ЗСА.

Президія Секретаріату запропонувала Світовій Раді Суспільної Служби зайнятися справою організації допомоги українцям у Югославії.

Претензії

Пожилець: — І це ви називаєте пристойним готелем?! У моєму чомері цілу ніч билися два пачюки!

Господар: — А ви що, за якихось десять франків хотіли б мати бій биків?

Геній

— Я вважаю, що новий агент нашої страхової компанії заслужив винагороду. Це справжній геній!

— Чим же він так відзначився?

— Переконав мера сусіднього містечка застрахувати від вогню пожежну помпу.

Порада

— Перш ніж прийти до мене, ви ходили до іншого лікаря, так?

— Ні, я тільки консультувався з нашим аптекарем.

— Уявляю собі, що міг порадити цей дурень!

— Він порадив мені звернутися до вас, пане докторе.

Без зайвих слів

Закрійник бере з клієнта мірку на костюм:

— Ви не одружений? ,

— Одружений.

— Тоді запишемо: "Потайна кишеня в підкладці піджака..."

Concrete Forming London Ltd.

LONDON, ONTARIO

(Foundations and floors.)

СХАМЕНУВСЯ

Кажуть, що діти люблять своїх батьків, поки ще малі. В одного чоловіка померла дружина, згорів дім і залишився тільки син — дуже багатий та скупий. Він давно забув про батьківські щедроти та ласки, старому залишається йти жебракувати.

Але син змилосердився: звелів своєму малому синові винести дідові стару верітку на дорогу... Той слухняно пішов до комори, роздер надвое верітку і приніс тільки половину.

— Чого переділив? — запитав татусь.

— Для вас залишив, тату, бо що я дам вам, коли будете таким старим, як дід?

— Отак?... То скажи дідові, хай нікуди не йде, хай залишеться у нас! Та ще скажи мамі, щоб на печі постелила йому. Чуеш?

Усім на віху

— Чи здоровий я, чи хворий, — казав Марк Твен, — однаково раз на місяць я іду до лікаря: адже він теж хоче жити.

Приписані ліки я неодмінно замовляю в аптекаря: адже він теж хоче жити. Потім ці ліки я викидаю.

— Чому?!

— Бо я теж хочу жити.

З ФРАНЦУЗЬКОГО ГУМОРУ

Син повернувся з цирку.

— Знаєш, тату, — захоплено розповідає він, — я там бачив акробата, який скакав на коні. То верхи, то під ним, потім завис збоку, а тоді...

— Ну, то й що? — озвався батько, — коли я вперше сів на коня, я виробляв те ж саме.

Ціна 50 центів
в США і Канаді

If not delivered please return to:

МОЛОДА УКРАЇНА
Administration
P. O. Box 416
WILLOWDALE 442, ONT., CANADA

ПЕРША УКРАЇНСЬКА
ОПАЛОВА ФІРМА
**FUTURE FUEL OIL.
LTD.**
& Service Station
945 BLOOR STREET WEST
Toronto — Ontario
24-ГОДИННА СОЛІДНА
І СКОРА ОБСЛУГА!
Чищення і направа форнесів
безплатна.
Скористайте з доброї нагоди
і замовляйте оливу в нас.
Наши телефони:
Tel. Office: LE 6-3551
Tel. Night: RO 2-9494

MR. W. LITWINOW,
343 CONCORD AVE.,
TORONTO 4, ONT.

182

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- платить за ощадності від 5% до 8%
- удає високі, дешеві і на догодні сплати позички
- асекурює ощадності до \$2,000, а позички до \$10,000.
- щоденне і вечірнє урядування.
- особисті чеки, довірочні пера, ввічлива обслуга, есбісто чи поштою.
- модерні і вигідні приміщення.
- 17 літ на послугах рідного народу.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ,
ЩАДІТЬ І ПОЗИЧАЙТЕ
В КРЕДИТОВОМУ СОЮЗІ!
при 406 Бетурст вулиці,
Торонто 2Б, Онтаріо
Тел.: ЕМ 3-3994

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

БРАТСЬКА ЗАПОМОГОВО-ОБЕЗПЕЧЕНЕВА ОРГАНІЗАЦІЯ В АМЕРИЦІ І КАНАДІ

що нараховує понад 24 тисячі членів і понад \$8,500.000.00
членського майна.

Український Робітничий Союз має добірні найновішого типу поліси обезпечення на дожиття і на посмертне для старших і дітей членів. Помагає бідним, хворим і нездібним до праці членам. Помагає своєму українському народові морально і матеріально в його стремлінні визволитися з чужого поневолення і здобути самостійну, соборну, демократичну Україну. Помагає матеріально освітньо-культурним, видавничим, церковним та спортивним справам. Помагає матеріально незаможним, здібним в науці, українським студентам у вищих школах. Видає свій, демократичного напрямку часопис-тижневик "Народня Воля" українською і англійською мовами та англомовний журнал для молоді "Форум". Для вигоди своїх членів і всіх українців провадить літній вакаційний оселю "Верховина" з мальовничим розкішним парком, модерно устаткованими кімнатами, купальням у власному природньому озері та купальному басейні, спортом і культурною розвагою в Кетскільських Горах в Глен Слей, Н. Й.

Головний осідок УРСоюзу:

440 WYOMING AVENUE, SCRANTON, PA., U. S. A.

Телефони: 342-0937 або 347-5649